БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 122 (3860). | Сешанба, 25 июнь 1968 йил. | Баҳоси 2 тийин.

ИЛҒОР ҒАЛЛАКОРЛАРГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети дон экинларини йиғиштириб олиш, давлатга ғалла топшириш ва уруғлик фондларини жамғариб қўйиш юзасидан республика областлари, районлари ва совхозлари ўртасидаги социалистик мусобақанинг 1968 йил 20 июнгача бўлган якунларини қараб чиқиб ҚАРОР ҚИЛДИЛАР:

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи Қашқадарё областига (область партия комитетининг секретари Р. Ғоибов, область ижроия комитетининг раиси И. Жалилов, область қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи Т. Жабборов, область совхозлар трестининг директори Ф. Мусин, «Узсельхозтехника» область бирлашмасининг раиси Н. П. Рижков, ғалла маҳсулотлари бош базасининг директори Ф. Фармонов) берилсин. Бу область мавсум бошидан буён 64,9 минг гектар, ёки ҳамма ерларнинг 23,2 процентидаги бошоқли дон экинларини йиғиштириб олди, дон тайёрлаш планини 38,4 процент бажарди, уруғлик фондларини 6 процент миқдорида жамғарди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи Сирдарё областининг Киров районига (район партия комитетининг секретари К. Исҳоқов, район ижроия комитетининг раиси Р. Д. Мустафин, район қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи П. Кенжабоев) берилсин. Бу районда мавсум бошидан буён 8054 гектар, ёки ҳамма ерларнинг 43 процентидаги бошоқли дон экинлари йиғиштириб олинди, давлатга ғалла сотиш плани 173,8 процент бажарилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи Тошкент областидаги «Галақудуқ» совхозига (совхоз директори ўрток Гриценко, партия ташкилотининг секретари ўрток Султонов) берилсин. Бу совхоз мавсум бошидан буён 1720 гектар, ёки ҳамма ерларнинг 61,5 процентидаги бошоқли дон экинларини йиғиштириб олди, ғалла тайёрлаш планини 62,4 процент бажарди ва уруғлик фондларини 100 процент жамғариб қўйди.

Сурхондарё ва Сирдарё областларининг дон экинларини йиғиштириб олиш ва давлатга ғалла сотиш соҳасида яхши ишлаганлиги қайд қилиб ўтилди.

Ҳосилни йиғиштириб олиш ва давлатга ғалла топшириш илғорларини мукофотлаш учун йилнинг биринчи ярмида Қашқадарё область ижроия комитетига 500 сўм, Киров район ижроия комитетига 300 сўм, Тошкент областининг «Галақудуқ» совхозига 200 сўм ажратилди.

ОРЖОНИКИДЗЕ районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозида ғўза парвариши яхши кетяпти. Суратда: звено бошлиқларидан Карим Аъзамов ва Миробид Мирсаидов ўртоқлар ғўзага икки томонлама ишлов беришяпти.

А. Абалян фотоси.

ПАХТАКОР ЎРТОҚЛАР!

● Районларда ўзаро социалистик мусобақа шартларининг бажарилишини текшириш бошланди. Мусобақадошлар аниқлаган камчиликларни тезда бартараф қилайлик.

● Ғўза парваришини кучайтирайлик. Июнь ойида ғўзаларни гулга киритиб олайлик.

● Ўтни йўқотинг. Ҳар бир туп ғўзани соғлом ривожлантирайлик. Ҳашаротга қарши курашни кучайтирайлик.

МУСОБАҚАДОШЛАР МАСЛАҲАТ БЕРАДИ

Областимиз районлари ўртасида ўзаро текшириш бошланди. Мусобақадош районлар бир-бирларининг далаларида бўлиб, ғўза парваришининг бориши, мўл ҳосил учун кураш қандай ташкил этилганлигини кўздан кечирмоқдалар. Яқинда мусобақадош янгийўлликлар Ўрта Чирчиқ районида бўлдилар. 70 кишидан иборат ўзаро текшириш бригадасида мўл ҳосил усталари, хўжаликлар партия ташкилотларининг секретарлари мутахассислар, партия ва совет ташкилотларининг ходимлари бор эди.

Ўрта Чирчиқ ва Янгийўл районлари бир неча йиллан бери мусобақалашиб келадилар. Улар бир-бирларининг ютуқларини ўрганадилар, маслаҳатларини амалга оширадилар, ишда юз бераётган камчиликларни аниқлашга, уни бартараф этишга кўмаклашадилар. Бу ўзаро социалистик мусобақанинг порлоқ натижасини ҳар икки район пахтакорларининг ўтган йилги ютуқларидан ҳам аниқ кўриш мумкин. Бу йил янгийўллик ва Ўрта чирчиқликлар она Ватанга 127 минг тонна «оқ олтин» етказиб берадилар. Бу областимиз бу йил давлатга сотадиган пахтанинг учдан бир қисмини ташкил этади.

Маълумки, бу йил пахтакорлар қийин оби-ҳаво шароитини бошидан кечирмоқдалар. Азамат деҳқонларимиз табиий қийинчиликларни ўз меҳнатлари билан мардонавор енгдилар. Мана, ҳозир асоси майдонларда ғўзаларнинг бирмунча яхши ривожланишига эришмоқдалар. Ўрта чирчиқликлар ана шу табиий қийинчиликлардан кейин ҳамма тадбир ва чораларни амалга оширдилар.

Ўрта чирчиқликлар қандай камчиликларга йўл қўяётганликларини мусобақадош янгийўлликлар улар даласида бўлганларида аниқладилар. Ленин номли колхоз пахтазорларини айланиб юрганларида янгийўллик мусобақадошлар колхознинг тўртинчи участкасидаги Ўрол Табуддинов бошлиқ звено пайкалида қатор ораларини юмшатадиган ишчи органлари нотўғри қўйилганлигини аниқладилар. Бунинг натижасида ёш ниҳолларнинг кесилиб кетаётганлигини кўрсатдилар.

— Ҳозирги пайтда деҳқон учун ҳар туп ғўзани тўла сақлаб қолишдан муҳимроқ иш йўқ, — деди Янгийўлдаги «Ленинизм» колхозининг участка ҳосилоти Қозоқбой Ризаев, — ахир буни қаранг, анчагина кўчатни нобуд қилиб қўйибсиз...

Звено бошлиғи дарҳол культиваторнинг ишчи органларини қайтадан кўриб чиқди ва унинг нормал ишлашга мослади.

Мусобақадошлар аниқлаган бу камчилик колхоз мутахассислари учун огоҳлантириш бўлди. Улар бошқа участка ва звеноларда ишлаётган тракторларнинг ишчи органларини дарҳол кўздан кечириб чиқишни лозим топдилар. Дарҳақиқат, бундай ҳол бошқа жойларда ҳам содир бўлаётганлигини аниқладилар ва ишчи органлари мақсадга мувофиқ қилиб қайта ўрнатилди.

Шунингдек, янгийўлликлар колхозда зарарли ҳашарот пайдо бўлганлигини, агар у тезда қириб ташланмаса мўл ҳосилга катта зарар келтиришини уқтирдилар.

Колхоз правлениеси ва партия ташкилоти Янгийўл район пахтакорлари аниқлаган камчиликларни тузатиш учун шошилинч чоралар кўрамиз, ғўза парваришини яхшилаймиз, деб сўз бердилар.

Янгийўлликлар Ўрта Чирчиқда ҳозирга қадар ғўзани ягана қилиш тугалланмаганлигини, баъзи далалардаги уяларда 4—5, ҳатто 6 тадан кўчат борлигини афсусланиш билан кўрсатдилар. Ахир ҳар бир уяда бунчадан кўчат бўлиши ғўзани ўсишдан ва ривожлантиришдан орқада қолдиради, наҳотки Ўрта чирчиқли ўртоқлар уни билишмаса?! Худди шунингдек, кўпгина далаларда ҳали ҳам ўт бор.

Мусобақадошлар суғориш ишлари бирмунча сустлик билан олиб борилаётганлигини, тракторларнинг айрим жойларда нормал ишламаётганлигини, далада ишлаётганлар учун қулай шароитлар яратиб бериш тўғрисида чинакамига ўйланмаётганлигини ўз жойида кўрсатдилар ва дўстона танқид қилдилар. Агар ана шу камчиликлар тезда бартараф этилса, Ўрта Чирчиқ район пахтакорлари барча майдонларда ғўзалар ўсишидаги кечикишни тугатган бўладилар ва ўз зиммаларига олган — Ватанга 60 минг тонна пахта етказиб бериш тўғрисидаги сўзларининг устидан чиқадилар.

Мусобақадошлар аниқлаган камчиликлар район партия комитети бюро мажлисида муҳокама қилинди ва Ўрта Чирчиқ район пахтакорлари ўз дўстларини даладаги юз бераётган камчиликларни тезда тугатишга, мўл ҳосил учун курашни кучайтиришга ишонтирдилар.

М. ДАДАБОЕВ.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

24 июнда Кремлда СССР Олий Совети Президиумининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисни СССР Олий Совети Президиумининг раиси Н. В. Подгорний олиб борди. Шу мажлисда 25 июнда Москвада очиладиган еттинчи чақириқ СССР Олий Советининг тўртинчи сессиясига доир масалалар қараб чиқилди.

Иттифоқ Совети қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясининг раиси М. С. Соломенцев никоҳ ва оила тўғрисида ССР Иттифоқи ва Иттифоқдош республикалар қонунлари асосларининг лойиҳасини ишлаб чиқиш билан шуғулланган палаталар доимий комиссиялари номидан шу қонунни муҳокама қилиш якунлари тўғрисида ахборот берди.

Президиум аъзолари СССР Олий Совети сессияси номига гражданлардан келадиган мактубларни қараб чиқиш тартиби тўғрисидаги масалани муҳокама қилди.

СССР Олий Совети Президиуми қараб чиққан масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилди. (ТАСС).

ДАЛАЛАРДАН ДАРАКЛАР

БЎКА. Карл Маркс номли колхознинг ўртоқ Норча Раҳматов раҳбарлик қилаётган комсомол-ёшлар звеносининг аъзолари мўл ҳосил етиштириш йўлида астойдил курашмоқдалар. Звено аъзолари ишни мусобақа асосида ташкил қилишган. Эшназар Бойназаров, Робия Абдуллаева, Ушоқ Кубишева каби комсомол-ёшлар мусобақада олдинги сафларда кетишяпти.

Э. УСМОНОВ.

●

ОҚҚЎРҒОН. Навоий номли колхоз механизаторларининг ишлари диққатга сазовордир. Улар ҳар бир кун ва соатдан унумли фойдаланиб, ғўза парваришини кучайтирмоқдалар. Исмоил Қосимов ана шундай гайратли механизаторлардан бири. У 45 гектарлик майдондаги звенога бошчилик қилади. Қачон қараманг, техника ролини ўзи бошқаради. Кўчатларни эҳтиётлаб парваришлайди. Шу кунгача у қатор ораларини икки марта культивация қилиб, озиқлантириб қўйди. Бундай механизаторлар колхозда кўп.

Т. ТУРҒУНБОЕВ.

●

ҚОРАСУВ. Калинин районидаги «Партия XXI съезди» совхози ишчилари шаҳарликларга маҳсулот топширишни борган сари яхшиламоқдалар. Бу ишда айниқса А. Нишонов бошлиқ участка аъзолари олдинда кетмоқда. Сабзавоткорлар қисқа вақт ичида пойтахтимиз аҳолисига 95 тонна картошка, 30 тоннага яқин пиёз, 50 тоннага яқин карам ва анчагина миқдорда бодринг жўнатдилар. Участкада эртаги олма, помидор топшириш ишлари ҳам қизғин тус олди.

Райондаги Калинин номли колхознинг илғор участка ва звеноларида ҳам картошка, сабзавот экинлари маҳсулотини топшириш кучайиб кетди.

Ҳ. ИЛҲОМОВ.

ҚИЙИНЧИЛИКЛАР ЕНГИЛМОҚДА

Яна ҳавонинг авзойи ўзгарди. Бутун борлиққа нур сочиб турган қуёш бир зумда кўздан ғойиб бўлди. Осмонни пага-пага булутлар қоплаб, ёмғир ёғабошлади. Ёмғир дўлга айланди. Бу ҳали куч-қувватга тўлмаган, қуёш ҳароратидан тўйиб нур эммаган талай ёш ниҳолларни нобуд қилди.

Раис, партком, бош агроном ва участка бошлиқлари ёмғирдан сўнг дала кезишди. Аҳвол кутилгандан ҳам оғир эди. 1254 гектар пахта майдонидан 954 гектар ердаги ёш ниҳоллар нобуд бўлиб, айрим жойларда кўчат сийраклашганди. Қатқалоқ босиш хавфи туғилди.

Кечқурун агротехника кенгаши чақирилди. Колхоз раиси Саттор ака Абдужабборов даладаги шароитни йиғилганларга бирма-бир таърифлаб, тушунтириб берди. Ҳаммани бир масала: даладаги қатқалоқни йўқотиш, кўчатни бут сақлаб қолиш учун кураш масаласи ўйлантириб қўйган эди.

Шунда бободеҳқон Абдураҳмон ота Хўжаев сўз олди. Табаррук отахон ўзининг бутун умрини шу ерда ўтказган, кўп йиллар раислик қилган. Хўжаликдаги ҳар бир қулоч ернинг тузилиши унга маълум.

— Сен, Саттор ўғлим, 900 гектардан ортиқ еримиз қатқалоқ босди, дединг, — ота раисга қарата гап бошлади, — кўчат ҳам анча сийраклашган. Демак, қатор ораларини сифатли чопиб, ерни юмшатишимиз керак. Ниҳолларни авайлаб парвариш қилишимиз лозим. Менинг маслаҳатимга кирсангиз, ғўзага бир томонлама ишлов бериш лозим. Шундай қилинганда культиватор эгат ораларидан бир марта ўтказилади. Ниҳоллар нобуд бўлмайди.

Бу маслаҳат ҳаммага маъқул тушди. Агротехника кенгаши аъзолари ғўза парваришини ривожлантириш юзасидан керакли чора ва тадбирларни белгилаб олишди.

9-участка анча зарар кўрганди. Пахта майдонининг ярмидан кўпини сел ювиб кетибди. Кўп жойларни қатқалоқ босган. Бу участка аъзоларини саросимага солмади. Деҳқонлар бир тан, бир жон бўлишиб ишга киришдилар.

Дастлабки 34 гектар ерда кўчат қайтадан экилди. Ғаффор Абдужалилов, Носир Арслонов, Абдурашид Ҳасанов, Собир Омонбоев бошчилик қилаётган звеноларда ғўзани парвариш қилиш, қатқалоқни йўқотиш ишлари сифатли олиб борилди.

Маълумки, ғўзани суғориш ниҳоятда нозик иш. Ҳосилнинг бут бўлиши суғоришни юксак агротехника қоидаларига амал қилиб олиб боришга боғлиқ. Буни участка сувчиларидан Умарали Саидқулов, Шариф Турдиевлар яхши билишади. Улар сувни эгат ораларига бир текисда тарашди. Қатқалоқ аста-секин йўқола борди.

Кундалик ишларда агротехника кенгашидаги фойдали маслаҳатларга амал қилинди. Культиваторлар эгат оралаб, фақат узунасига юргизилди. Гектарига 150 килограммдан минерал ўғит солинди. Ҳадемай 34 гектар ердаги қайта экилган ёш ниҳоллар ҳам ўзларини тутиб олиб кўкка бўй чўза бошлади.

Участка бошлиғи, коммунист Ҳолбой ака Мирзаев тиним нималигини билмайди. У сувчи ва механизаторларнинг ишини кузатар, звеноларга қўшимча миқдорда минерал ўғит, сув етказиб беради, ўт юлади.

Яқинда агротехника кенгаши аъзолари далага чиқишди. 4-участканинг ғўзаларини кўришди. Ниҳоллар бир текисда ривожланяпти. Олди шоналаган. Далада бегона ўт кўринмайди. Гектар тўлиқ, ҳосил бут.

— Қатқалоқни йўқотиш ва кўчатни парвариш қилишда маслаҳатларингизга эътибор қилиб ютқазмадик, — деди звено бошлиғи Абдужалил ака Ғаффоров. — Натижа яхши бўлди. 25 центнерлик ҳосил учун курашаверамиз.

— Бир томонлама парвариш қилиш бошқа звеноларда ҳам кўчатларни сақлаб қолишда фойда келтирди, — деди агротехника кенгашининг бошлиғи Аҳмад Душабоев. Кейин Абдужалил акага маслаҳат берди.

— Энди парваришни бўшаштирмангиз. Барча майдонларга шу ой ичида 1,5—2 марта ишлов беринг. Сувни эса эгат ораларига югуртириб бериш керак.

Сафар Маликов, Шозот Олимов, Қўшвақт Жумаев бошчилик қилаётган участкалар ҳам ёғингарчиликдан қисман зарар кўрган эди. Кўплаб карталарда кўчат қайтадан экилди. Қатқалоқ босган ерлар яхшилаб парвариш қилинди. Эндиликда бу участка ерларида ҳам ғўзалар мавж уриб ўсмоқда.

Бўка районидаги «Партия XIX съезди» колхози меҳнаткашларининг бу йилги нияти катта. Улар ҳар бир гектар пахта майдонидан 25 центнердан ҳосил йиғиштириб оламиз, дейишяпти. Колхоз деҳқонлари июнь ойини мўл ҳосил учун кураш ойи, деб эълон қилишган. Ҳозир ёшу қари далада. Улар табиат қийинчиликларини енгиб, ғўза парваришини сифатли олиб боришяпти.

И. ЮСУПОВ.

ЭСТОНИЯ ВА ЎЗБЕКИСТОН АДИБЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ

ТАЛЛИН, 22 июнь. (ЎзТАГ махсус мухбири). «Бизлар гарчи ҳар хил тилда гапираётган бўлсак ҳам, лекин ягона бир армиянинг солдатларимиз, бизнинг ижодимиз ягона бир мақсад — ғоя билан суғорилган». Эстония Ёзувчилар союзи правлениесининг секретари Виллем Гросс Таллин адибларининг Ўзбекистондаги ҳамкасблари билан учрашувини шу сўзлар билан очди.

Учрашув иштирокчиларига бир-бирлари билан танишиб чиқиш учун эҳтиёж ҳам йўқ эди. Ўзбек бадиий сўз усталарининг асарлари Эстония шаҳар ва қишлоқларидаги китоб магазинларида ва кутубхоналарида эстон ёзувчилари ва шоирларининг, бошқа қардош республикалар ёзувчиларининг асарлари билан аллақачонлардан бери ёнма-ён туради.

Виллем Гросс Таллин ижодий жамоатчилиги вакилларининг гулдурос қарсаклари остида шундай деди:

«Бизнинг алоқаларимиз худди мана шу ўзбек санъати ва адабиёти декадаси кунларидагидек яқин ва мустаҳкам бўлсин. Бу учрашув адабиётларимизни янада кўпроқ ўзаро бойитишга хизмат қилсин».

Ўзбекистон Ёзувчилар союзи правлениесининг раиси Комил Яшин, Ўзбекистон Министрлар Советни раисининг ўринбосари ёзувчи Сарвар Азимов, филология фанлари доктори Лазиз Қаюмов ҳам худди шу фикрларни изҳор қилдилар. Улар қардош Эстония адабиёти аҳлига янгидан-янги ижодий муваффақиятлар тиладилар.

Залдагилар ўзбек ёзувчи ва шоирлари Ҳамид Ғулом, Гулчеҳра Жўраева, Туроб Тўла, Рамз Бобожон ва Иброҳим Юсуповларни самимий кутиб олдилар. Ўзбек шоирларининг шеърлари шу кечада эстон тилида ҳам жаранглаб эшитилди. Шеърларнинг таржимонлари ва санъат усталари ҳам минбарга чиқдилар. Бутун Эстония 525 йиллигини тантанали кутиб олишга тайёрланаётган Алишер Навоийнинг ўлмас шеърлари эстон тилида ўқилганида залда қарсаклар янгради.

ПАХТАЗОР ЧАҚИРАДИ

Акмал ПЎЛАТ

Ассалом тошкентлик азиз пахтакор,
Сен билан халқимиз қилур ифтихор.
Ассалом забардаст, миришкор деҳқон,
Кучингга қойилдир жумлаи-жаҳон.
Ассалом дарёлар тўсган баҳодир,
Мўл ҳосил устаси ҳар ишга қодир.
Гул экиб боғларни бўстон айлаган,
Чўлларни яшнатиб достон айлаган.
Зарбингга тоғ-тошлар беролмас бардош,
Шунингчун сенга бахт, зафарлар йўлдош.
Биласан: пахта—бу, номус, оримиз,
Мулкимиз, севгимиз, ифтихоримиз.
Бебаҳодир пахтанинг ҳар толаси.
Юртимга армуғон дуру-донаси,
Пахтамиз кўз нури, юрак қўримиз,
Пахта билан кўкка етар қўлимиз.
Уч юз эллик олти минг бу йил шиоринг,
Қатъийдир Ватанда аҳду-қароринг.
Ҳеч нарса йўлингга бўлолмайди ғов,
Табиат ҳамласин янчгин беаёв.
Тошқинлар ваҳмасин қайтарган ўзинг,
Юракка завқ берар ҳар айтган сўзинг,
Паст келди жуда ҳам бу йилги кўклам,
Тасвирин қилишга юрмайди қалам.
Пахтакорни беҳад солди ташвишга,
Раҳна солмоқ бўлиб зафарли ишга.
Ҳафталаб тўхтамай ёғди сел, ёмғир,
Ҳосилнинг ўғриси очкўз, шум, олғир.
Жалага жўр бўлиб қўзғолди бўрон,
Кўкларга ўралди чанг, шамол, тўзон.
Осмонни ёргудек момақалдироқ,
Пахтазор устида ёнди кўп чақмоқ.
Бургут боласин асраган каби
Ғўзангни офатдан асрамоқдасан.
Бор кучинг пахтага сафарбар қилиб,
Ҳосилни авайлаб сақламоқдасан.
Ўзингсан меҳнаткаш, баҳодир, полвон,
Ҳақиқий олтинпаз, танти, қаҳрамон
Бир нафас бўлсада, ғанимат фурсат
Ҳар дамда олға юр, кучингни кўрсат,
Шу кунлар сен учун катта имтиҳон,
Шону-шуҳратларинг оламга достон.
Пахтазорда меҳнат, ижод қайнасин,
Уфқларни ўпиб қўшиқ янграсин.
Бутун куч, техника бўлсин далада,
Бир киши қолмасин четлаб панада.
Баланд кўтар мусобақа байроғин,
Ғўзангга ишлов бер, қараб ҳар ёғин.
Вақтида сув тара ичсин қониқиб,
Ўғит бер қолмасин асло толиқиб.
Атрофин юмшатиб яйрат танасин,
Ҳар битта тупидан мўл ҳосил унсин.
Дақиқалаб ғайратингга ғайрат қўш,
Денгиздек тўлқин ур, қайна, олға жўш.
Шунда сен соласан янгидан довруғ,
Ватаним олдида юзинг ҳам ёруғ!
Минг офарин сенга азиз пахтакор,
Халқимиз сен билан қилур ифтихор.

* * *

Шунисин унутма азиз Тошкентим,
Юртимнинг пойтахти, жигарпайвандим.
Ҳар йили пойгада биринчи бўлдинг,
Мўл ҳосил кўтариб шуҳратга тўлдинг.
Кўксингда порлайди Ленин нишони,
Бу йил ҳам кўрсатгин кучингни, қани?
Машаққатни енгиб фақат олға юр,
Мароқ билан эркин меҳнат кайфин сур.
Бойлигимиз ерда, ризқимиз ерда,
Меҳнатимиз ерда, ишқимиз ерда.
Пахтакорим катта очгин кўзингни,
Устидан чиқ ҳамма айтган сўзингни.
Борайлик ҳаммамиз кенг дала томон,
Баҳона уятдир, андиша ёмон.
Акалар-укалар, опа-сингиллар,
Пахтазорга белни боғлаб келинглар.
Ҳар киши кўрсатсин далада кучин,
Тер тўксин пахтани яшнатиш учун.
Илғорлар ишини кенгайтир яна,
Шу кунлар минутин ойга тенг сана.
Дил ғурури Турсуной ва қизларинг,
Чўлларни яшнатар босган изларинг.
Ҳосиятхон, Саврихон, Софья, чевар,
Бутун халқ уларни юракдан севар.
Тюпкочилар тонг чоғи кўтарганда бош,
Нур сочар устига кўкдаги қуёш.

* * *

Областда от сурар саккиз баҳодир,
Ҳаммаси қаҳрамон, ҳар ишга қодир,
Шер каби ҳайқирар қаранг Оққўрғон,
Бу йил ҳам кўтарар тоғдек зўр хирмон.
Ўрта Чирчиқ, Оржоникидзе, Янгийўл,
Даласида етишмоқда ҳосил мўл.
Қанотин ёзмоқда гўзал Бекобод,
Меҳнатидан элу-юртнинг кўнгли шод.
Кўрсатар ўзини курашда Бўка,
Ҳосил деб бормоқда чўққига тикка.
Намунадир Турсунқулов колхози,
Ўзидек улуғвор, оташин сўзи.
Калинин райони келар мададга,
Сабзавот, меваси шифо минг дардга.
Мустаҳкам интизом зафар калити,
Ҳозирдир энг муҳим ишлаш пайити.
Кузда ҳеч ким ерга қараб қолмасин,
Шавкатли меҳнатда бели толмасин.
Акалар-укалар, опа-сингиллар,
Пахтазорга белни боғлаб келинглар,
Минг офарин сенга азиз пахтакор,
Сен билан халқимиз қилур ифтихор.

„ТОШКЕНТ" ТРАКТОРИ

«Тошкент» трактори ҳали далага чиқмаган бўлсада, аммо у юргизиб турилибди. Янги конструкциядаги тракторнинг тажриба намуналари кўплаб ишлаб чиқариладиган маррага яқинлашмоқда.

«Ташавтомаш» заводида олдинги кўприк ва руль бошқармасининг ўн олти комплекти тайёрлаб қўйилди. Бу корхона Тошкент трактор-йиғув заводи ва Владимир трактор заводи билан биргаликда ҳозир машинанинг эталон намунасини тайёрламоқда. Қолган тракторларнинг ҳаммаси шунга ўхшатиб ишланади.

Серялаб ишлаб чиқаришга тайёргарлик кўриш ишида республикамизнинг бошқа корхоналари ҳам қатнашмоқда. «Ташсельмаш» кулранг чўян қуйилмалар, «Чирчиқсельмаш» пўлат қуйилмалар, «Ўзбексельмаш» чўзиладиган чўян қуйилмалар тайёрлаб бермоқда. Ильич номидаги тажриба механика заводи билан давлат машинасозлик технологияси лойиҳалаш конструкторлик бюросининг станоксозлик бўлинмаси тайёрлаётган неча ўнлаб агрегат станоклардан поток линиялари комплектланади.

Биринчи трактории июнь ойида йиғиш мўлжалланган. Шундан сўнг бирданига ишлаб чиқаришни кескин равишда кўпайтиришга ўтилмоғи лозим. Бу йил жами 1850 дона «Тошкент» маркали трактор тайёрлаш планлаштирилган, 50 от кучи қувватли шу машиналардан 1700 тасига тўрт қаторли «14—ХВ» пахта териш машиналари ўрнатилади. «Ташсельмаш» заводи шундай терим машиналари чиқаришга киришмоқда.

Корхоналарнинг коллективлари шу йилнинг ҳосил теримига қадар «Тошкент» трактори орқали ҳаракатга келтириладиган кўпроқ янги «зангори кема»лар тайёрлаб чиқариш учун курашмоқдалар.

(ЎзТАГ).

Суратда: янги мактаб биносининг умумий кўриниши.

А. Абалян фотолари.

КОММУНИСТНИНГ БИР КУНИ

КОММУНИСТЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯЛАР

Далаларда сабзавот ҳосили етилa бошлаган дамлар эди. Деҳқонларнинг ишлари билан танишиш мақсадида Калинин районидаги Охунбобоев номли колхозга бордик. Идорага киргач, дарҳол таниш дўстим Карим ака Аҳмедовни изладим.

Карим ака бу колхозда ер тузувчи инженер бўлиб ишлайди. Бундан ташқари, партия ташкилоти секретарининг ўринбосари, халқ назоратчиларининг ҳам бошлиғи. Кўпни кўрган коммунист бошқа жамоат ишларини ҳам бажаради.

Айтгандай, Карим аканинг яна бир ажойиб ҳунари ҳам бор. У ғишт теришни, дурадгорликни, сувоқчиликни ҳам яхши билади. Бўш вақти бўлди, дегунча одамларнинг илтимосини қайтармай имoрат қуриш ишларида кўмаклашади. Шунинг учун бўлса керак, қишлоқда у кўпроқ «уста Карим» номи билан машҳур.

Дарҳақиқат, колхозда уста Карим акага иши тушмаган одам кам топилади. У камтарлиги, самимийлиги туфайли обрў-эътибор топган коммунистлардан. У билан дала айлансангиз, ишлаб чиқаришга оид маълумотларни билиб олиш учун қийналмайсиз. У колхознинг қайси бригадаси илғору, қайси бригада қолоқ, кимлар яхши ишлаяпти, кимлар дангасалик қиляпти, ҳаммасини яхши билади.

Бироздан сўнг идорага колхоз раиси Зоир ака Жалилов келиб қолди. У шаҳарликларга эртаги сабзавот ҳосилини жўнатиш ташвишида юрган эди.

— Ҳозирдан бошлаб тиҳирлик қилишяпти,—деди у ўзи билан бирга кириб келган, ёши қирқларга бориб қолган арман кишига ишора қилиб. Афтидан у, «Плодоовощтрест»нинг ходимларидан эди,— бошлиқлари билан бир гаплашиб кўрай,—деди раис.

Сўнг стулга жойлашиб ўтирди-да, телефон трубкасини олди. Коммутаторчи аёлга шаҳарни улаб беришни илтимос қилди. У шаҳар алоқаси банд деб айтди шекилли, раис трубкани қўйди. Икки-уч марта трубкани қўлига олиб, барибир яна шаҳар билан гаплаша олмади.

— Ҳайронман, — деди раис ҳуноб бўлиб,—илгари районимизда фақат биргина жойда коммутатор бор эди. Қайтага ўшанда яхшийди. Ҳамма жой билан гаплашиб улгурардик. Энди бўлса тўрт жойда коммутатор бор, лекин, қачон шаҳарни сўрасанг, ё банд деб жавоб беришади ёки ҳа деганда трубкадан овоз эшитилмайди. Ҳуноб бўлиб кетасан киши! Энди икки оғиз гап деб шаҳарга тушиб келишга тўғри келадими?

— Ҳа, айтгандек,—деди раис биз томонга ўгрилиб, унутаёзибман,—сиз Карим акани сўраган эдингиз.

Зоир ака секретарь аёлни чақирди.

— Йўлдошвойни буёққа айтворинг,—деди у.

Дам ўтмай раиснинг хонасига новчадан келган ёшгина бир йигит кириб келди.

— Машина ишлаяптими?

— Ҳа,—деб жавоб берди йигит.

— Ундай бўлса жуда соз,—деди раис,—мана бу кишини Карим аканинг уйига олиб боринг.

Карим аканинг турар жойи колхознинг Киров участкасида. Келес станциясига яқин жойда экан.

Кўп ўтмай етиб бордик. Шофер дарвозани тақиллатди. Карим ака чиқиб келди. Ҳол-аҳвол сўрашдик.

— Уйга киринглар, бир пиёла чой ичинглар,—деб туриб олди.

— Аввал дала айланайлик,— дедим,—кейин, чой ичиш қочмайди.

Карим ака кийиниб чиқди. Энди йўлга отланмоқчи бўлиб турганимизда, бир йигит келиб қолди.

— Мен сизга келган эдим,—деди у Карим акага.

— Хизмат? — сўради Карим ака.

— Ўзингизнинг хабарингиз бор,—дейди йигит,—раисдан иморат қурмоқчи бўлиб, уч-тўрт кунга жавоб олган эдим. Бугун уйимизга уста келган. Лекин, ишни бошлашдан олдин бир маслаҳат чиқиб қолди.

Колхозчи йигит ерга энгашиб, қўлига бир чўп олди-да, участкасининг планини чизди.

— Мана, шу этак томондан,— деди у,—икки метрча ерни қўшиб берсангиз, жуда соз бўларди.

— Йўқ,—деди Карим ака,— ўша план қоғозда қандай бўлса, шундай қурдираверинг иморатни. Агар сизга яна ер қўшиб берадиган бўлсак, бутун режа бузилади.

Сўнг у ҳам ерга алланималарни чизиб кўрсатиб, йигитга унинг талаби нотўғри эканлигини тушунтирди...

Шу муносабат билан Карим ака колхозда кейинги йилларда ободончилик соҳасида қилинаётган ишлар ҳақида гапириб берди.

Колхоз экинлардан йилдан-йилга мўл ҳосил олиб, катта даромад қилмоқда. Бу даромаднинг бир қисми қишлоқни кўкаламзорлаштиришга сарф этилмоқда. Ҳозирги кунда хўжалик ўзининг катта клубига, кутубхона, касалхона, амбулатория, аптека ва бошқа маданий-маиший хизмат кўрсатувчи биноларига эга. Деярли 95 процент колхозчи янги типда қурилган, тунукали, шиферли уйларда яшамоқда. Колхоз правлениеси ва партия ташкилоти якка тартибда уй қурувчилар учун нимаики зарур бўлса, ҳаммасини муҳайё қилиб беради.

Карим ака йўл-йўлакай бошқа кўп нарсаларни ҳам гапириб берди. Бироздан сўнг унинг таклифи билан ўнг томондаги кўчага бурилдик. Кўчага «Олмазор» деб ном қўйилибди.

Буидан икки йил бурун ҳам бригадага бораётиб, ана шу кўчадан ўтган эдик. Ўшанда анча тартибсиз эди бу кўча. Ўнқир-чўнқир жойлари бор эди. Ҳар ким ўз участкаси олдига хоҳлаган кўчатини: биров тол, биров олхўри, биров шафтоли экиб қўйганди.

— Коммунистларнинг йиғилишларидан бирида,—деди Карим ака, —пиллани озуқа билан етарли таъминлаш масаласи кўтарилиб қолди. Кимдир сўзга чиқиб, ҳозир исми аниқ эсимда йўқ, тут кўчатини кўпайтириш ҳақида сўзлади.

— Қачонгача,—деди у,—пилла қуртлари авжи даҳага кирган пайтда барг излаб, шаҳарга тушиб юрамиз. Одам овора, транспорт овора, қанчадан-қанча маблағ беҳуда сарф бўлади. Пилла-тилла барварига тушади.

Кўпчилик унинг гапини қўллаб қувватлади. Кўчаларнинг ҳар икки бетига тут кўчати экиш керак, деб айтишди коммунистлар. Бу ишга бош-қош бўлишни менга топширишди.

Колхозчиларга тушунтиришнинг ўзи бўлмади. Ахир улар экиб қўйган кўчатлар ўзини тутиб, баъзилари мева, соя-салқин бериб қолган эди-да. Лекин, ҳаммасини ҳисоб-китоб қилиб, одамларга тушунтирдик. Улар кўнишди. Барака топсин раисимиз, у ҳам қараб турмади. Айтган ваъдасининг устидан чиқиб, уч-тўрт кундан сўнг ана шу «Олмазор» кўчасини теқислаш, ҳар икки бетини тартибга келтириш учун бульдозер юборди. Тракторлар билан ерни суриб, кўчага шағал тўкишга киришиб кетдик.

Эрта баҳор келиши билан бир қатор қилиб тут кўчатлари экиб чиқилди. Ҳозир колхозда ҳаммаси бўлиб 3600 туп тут дарахти бор. Ундан чиқадиган барг атиги 25—26 қути қурт уруғига етади. Ваҳоланки, колхозимизда 80 қути қурт уруғи боқилади. Яна уч-тўрт йилдан сўнг, тут кўчатлари парвариши яхши йўлга қўйилса, барг масаласи ҳал бўлади.

Бу кўчадаги тут кўчатларини парвариш қилиш Йўлдош ака Комиловга топширилган. У боғдорчиликнинг миридан сиригача биладиган деҳқонлардан. Шунинг учун ҳам колхозчилар уни бизнинг «Мичуринимиз» деб аташади.

— Ана, ўзи ҳам келиб қолди, —деди Карим ака ўнг томондаги йўлкага ишора қилиб, бизга пешвоз чиқаётган ўрта бўйли, зуваласи пишиқ, мош-гурунч соқолли кишини кўрсатиб.

Йўлдош ака билан танишдик. Бизга у ҳам ҳамроҳ бўлди. Ҳаммамиз колхознинг 2-участкаси томон йўл олдик.

Йўлдош ака ўз ишлари ҳақида гапириб берди. У 2 ва 3-участка бошланғич партия ташкилотининг секретари ҳам экан. Ҳар икки бригадада 17 коммунист бор. Ҳозирги кунда коммунистларнинг бутун ғайрати-шижоати етилган сабзавотларни пешма-пеш йиғиб олиб, шаҳарликларга жўнатишга қаратилган.

Йўлдош ака боғдорчилик ҳақида бир нарсани жуда куюниб гапирди.

— Кўп хўжаликларда ёнғоқзорлар йўқ бўлиб кетяпти. Биз бундай бўлишига йўл қўймаслик учун курашяпмиз. Биздаги икки бригадада ҳаммаси бўлиб ўн гектардан ортиқ ёнғоқзор бор. Ёнғоқзорларда парвариш ишларини бўшаштирмасдан келмоқдамиз. Ахир, ёнғоқ дори-дармон-ку, унга эътиборни кучайтириш, ёнғоқзорларни кенгайтириш керак.

Колхознинг 2-участкаси дала шийпонида ошпаз аёлдан бошқа ҳеч ким йўқ эди. У айвонни супуриб-сидириб, сув сепиб, тушликка чиқувчилар учун жой ҳозирламоқда.

Йўлдош ака бизни бодринг пайкалига бошлади. Илғор колхозчи Усмоновнинг ишини мақтаб гапирди. Ҳошим ёш колхозчилардан бўлишига қарамай ғайрати зўр, салкам 25 сотих ерда пленка остида бодринг етиштирибди. Пайкал ичидан Ҳошим ҳам чиқиб келди.

— Дастлабки ҳосилни май ойининг охирларида уздик,—деди у,— шаҳарликларга уч тоннадан ортиқ бодринг тортиқ қилинди.

Йўлдош ака пайкалларни кўздан кечирар экан, Ҳошимга гап қотди.

— Ҳаво паст келаётганлиги учун шира тушиб қолибди,—яна бир марта дорилаш керак.

Бу гап баҳона бўлди шекилли, кўнглига тугиб юрган гапини айтиб олди.

— Биласизми, Карим ака,— деди у,—аслида бир киши фақат бир экинга қарагани маъқул экан. Бодринг билан бирга сабзавот, озроқ помидор ҳам эккан эдик. Баъзида шошиб қолдик. Мен раисга айтдим, келгуси йили пленка остида фақат бодринг етиштираман, дедим. Раис ҳам бу гапимни маъқуллади.

Узоқдан тўладан келган, михти гавдали, юзлари офтоб тафтида қорайган бир йигит кўринди. У бригадир Болтабой Ғуломов эди. Болтабой ёш коммунист, табелчиликдан бригадирликка кўтарилганлардан. Беш йилдан буён унинг бригадаси планни олдингилар қаторида бажариб келяпти.

— Эртаги картошкани кавлаб бўлдик,—деди у,—ўн гектар ернинг ҳар гектаридан 140 центнердан ҳосил топширилди. Бу йил ўзи картошка йили бўлди-да!

Тушдан сўнг қайтдик. Йўлда Карим акани бир чол тўхтатди.

— Барака топкур, болам,—деди у, Карим акага мурожаат қилиб,—Меҳмонқул аканинг уйи олдида столбада сим узилиб кетибди, шуни монтерларингга айтиб қўйсанг.

— Хўп бўлади, отахон,—деди Карим ака,—кўнглингиз хотиржам бўлсин.

— Колхозимизда еттита киоска бор. Ваҳоланки, бундан беш-олти йил илгари бир-икки жойда киоска бор эди. Ҳаммаси бўлиб шунда 120 киловатт қувват электр сарф бўларди. Ҳозир электрсиз хонадон йўқ. Ҳаммаси бўлиб 840 киловатт қувват сарф бўлади бизда, — деди Карим ака.

Муюлишдаги чойхонага етиб келгач, Карим ака «мен, ҳозир» деб ичкарига кириб кетди. У монтер йигитни излаб топди. Самад Турсунов шу ерда дўстлари билан суҳбатлашиб ўтирган экан. Карим ака унга бояги чолнинг гапларини айтди. Сўнгра бошқа томонлардаги столбаларни ҳам бирма-бир текшириб чиқиш зарурлигини айтди. Ана шунда билдим: Карим ака колхознинг бош монтери ҳам экан...

Ўша куни Карим ака Аҳмедов билан бошқа бригада далаларини ҳам айландик. Қаерга бормайлик, қизғин иш устидан чиқдик. Сабзавотчилар зўр уюшқоқлик билан меҳнат қилмоқдалар. Эртаги картошка, карам пешма-пеш узилиб шаҳарликларга жўнатилаётир. Ўртаги, кечки экинлар парвариши ҳам қизғин.

Ҳамманинг нияти битта: эл дастурхонига хилма-хил ва юқори сифатли сабзавот етказиб берсак дейишади улар. Бу олижаноб ишда уларга коммунистлар бош-қош бўлмоқдалар.

Н. РИХСИЕВ.

КЎКТЕРАКДА ЯНГИ МАКТАБ

Калинин районидаги Собир Раҳимов номли колхозда яна бир муҳташам бино қад кўтарди. Бу бинода янги ўқув йилидан бошлаб шу хўжалик аъзоларининг 857 ўғил-қизи таълим олади.

Колхоз правлениеси янги мактаб қуриш учун 371 минг сўм маблағ ажратди. Янги лойиҳа асосида қурилган бу илм ўчоғи биноси район колхозлараро қурилиш бошқармасининг Костя Милионес прораблик қилаётган қурувчилар бригадасининг қўлидан чиқди.

Шу кунларда синф хоналари, ўқув кабинетларини жиҳозлаш ишлари олиб борилаяпти. Химия, физика, география кабинетларини жиҳозлаш учун 15 минг сўм сарфланди. Инвентарлар олиш учун колхоз правлениеси яна 41 минг сўм пул ажратди.

Янги мактаб 24 синф хонасига, 4 хонали устахонага эга. Устахонага 7 та станок ўрнатилди. Шунингдек, спорт зали, бирйўла 120 ўқувчи овқатланадиган ошхона ҳам бор. Мактабга бир автомашина ҳам ажратилди.

А. МИРЗААҲМЕДОВ.

СЕНТЯБРЬ ТАРАДДУДИ

Бекобод шаҳар мактабларида ҳам янги ўқув йилига тайёргарлик қизғин олиб борилмоқда. Ремонт ишларига барвақт киришган қатор мактаблар янги ўқув йилига тахт эканлиги ҳақида рапорт бердилар.

Бунда Улуғбек номли ўрта мактаб педагогик коллективининг жонкуярлигини алоҳида таъкидлаб ўтиш керак. Бу мактабни Ўзбекистон металлургия заводининг мартен цехи коллективи ўз оталиғига олган. Оталиқ ташкилотининг яқиндан берган ёрдами туфайли мактаб сифатли ремонтдан чиқарилди ва янги ўқув йилига тахт қилиб қўйилди.

Шунингдек, шаҳардаги Маяковский номли, Ҳамза номли мактабларда ҳам ремонт ишлари жадал суръатлар билан олиб борилди. Шу кунгача шаҳардаги ўнга яқин мактаб 1 сентябрга тахт қилиб қўйилди.

А. КАРИМОВ.

Оржоникидзе район маориф ходимлари ва жамоатчилик мактабларни 1968—1969 ўқув йилига тайёрлашга барвақт киришган эдилар. Райондаги 96 та мактабдан 43 таси капитал ва қолганлари жорий ремонтдан чиқарилиши лозим эди. Бошланган иш самарали якунланмоқда.

Ҳозиргача райондаги кўпгина мактаблар янги ўқув йилига тахт эканлиги ҳақида рапорт бердилар. Айниқса, 7-(директори Н. Стерин), 35-(директори И. Тожибоев), 30-(директори Қ. Маҳмудов) ва 51-мактаб (директори Н. Островский)ларда ремонт ишлари барвақт тугалланди. Бу мактабларни сифатли ремонтдан чиқаришда ва қўшимча синфхоналар қуришда оталик ташкилотларининг ёрдами катта бўлди.

Район бўйича мактаблар ремонти июль ойининг охиригача тўла тугалланади.

А. БАҲРОМОВ,
Оржоникидзе район халқ маорифи бўлимининг методисти.

БАЛИҚЧИЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

Бир вақтлар бу хўжалик ерлари баланд тепаликлардан иборат эди. Сувсизликдан кўп жойлар қақраб ётарди. Мана энди бу балиқчилик хўжалигига борсангиз ўзгаришларни кўриб завқингиз ортади.

Ҳа, Калинин районидаги «Дамачи» балиқчилик хўжалиги маркази кейинги йилларда таниб бўлмас даражада ўзгариб кетди. Балиқчилар учун янги типовой уйлар қуриб берилди. Йўлларга асфальт ётқизилди. Маршрутдаги автобус қатнови йўлга қўйилди.

Хўжаликда фақат шу йилнинг ўзида қатор қурилиш ишлари олиб борилди. Шулардан бир нечтаси фойдаланишга топширилди. Хўжалик аъзолари ўзларининг клубларига эга эмас эдилар. Яқинда бу ерда 200 ўринли ҳашаматли клуб биноси қурилди. Хўжалик балиқчилари кечқурунлари бу ерда мириқиб дам оладилар, турли маданий-оммавий тадбирларда қатнашадилар, янги фильмларни томоша қиладилар.

Хўжалик марказида типовой ошхона қурилди. Бу ерда бирйўла юзга яқин киши овқатланиши мумкин.

Ҳозир янги қурилган ионвойхона, медицина пункти ҳам хўжалик балиқчилари хизматида.

Шу кунларда хўжалик марказида яна бир катта қурилиш ишлари олиб борилмоқда. Бу «Дамачи» балиқчилик хўжалигининг марказий чойхонаси. Олмазор бағрида жойлашган мазкур чойхона ёнида ошхона ва буфетлар ҳам ишлаб туради. Келгуси йили бу объектлар фойдаланишга топширилади.

А. АБДУАЛИЕВ.

ҒАЙРАТЛИ МАТБААЧИЛАР

Турсун опа бугун ҳам ишни газета макетини кўздан кечириш билан бошлади. У барча саҳифалардаги материалларнинг гранкалари билан танишиб олгач, линотипчи Зинаиданинг ёнига борди.

— Биринчи бетдан икки юз йўлча жой қолдирилган экан. Билмайсизми, қандай материал экан?

— Бу жойга ғалаба рапортлари тушади. Ҳозир келтириб беришди.

Турсун опа макетдаги материалларни жой-жойига қўйиб, район газетасининг янги сонини верстка қила бошлади...

Юқори Чирчиқ райони матбаачиларининг юзлари ёруғ. Улар ойлик планларини доимо барвақт адо этиб ҳаммани қойил қолдирмоқдалар. Эришилаётган муваффақиятларда версткачи Т. Расулова, линотипчи З. Крошникова, печатниклардан Б. Эгамбердиев, ҳарф терувчилардан О. Иброҳимоваларнинг улушлари айниқса катта бўлаяпти.

Босмахона ходимларининг баракали меҳнат қилишлари учун барча имкониятлар ва шароитлар яратиб берилган. Ишлаб чиқаришда илғор техника ва технологик усуллар кенг жорий қилинган. Яқинда босмахонага «Н-7» типидаги қатор қуювчи яна бир янги машина келтирилди. Бу машинани ҳозир Мамлакат Сайфиева моҳирлик билан бошқараяпти.

Коллектив ишидан барча хурсанд. Тайёрлаётган маҳсулотлари аъло сифатли. Шу боисдан ҳам заказчилар сони кундан-кунга ошиб бораяпти. Эндиликда «Средазгипроводхлопок» институтининг «Голос ирригатора» кўп нусхали газетаси ҳам шу ерда босилаяпти.

Район матбаачилари ҳозирги кунда бешйилликнинг учинчи йили топшириғини муддатидан олдин адо этишга ҳаракат қилмоқдалар.

Т. ҲАКИМОВ.

КОРХОНА ВА ИҚТИСОДИЙ АНАЛИЗ

Ҳозирги замон саноат корхонаси жуда мураккаб хўжалик ҳисобланади. Уни муваффақиятли бошқариш жуда кўп билим ва тажрибани талаб этади. Корхоналарнинг унумли ва тежамли ишлаши кўп жиҳатдан оператив раҳбарликка боғлиқ. Бу соҳада эса уларнинг ишини вақти-вақти билан таҳлил қилиб туриш алоҳида аҳамиятга эгадир. Шундай усул қўлланилганда ҳар бир завод, фабрика, цех ва участкаларнинг имкониятлари аниқланади, ишлаб чиқаришнинг барча звеноларида меҳнатни пухта ва тежамли ташкил этиш мумкин бўлади.

Иқтисодий таҳлил қилишдан мақсад эса, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш, асосий фондлар ва оборот маблағларидан фойдаланишни яхшилаш, ишлаб чиқаришни планлаштириш ва унга раҳбарлик қилишни такомиллаштиришдан иборатдир. Шу йўл билан ишлаб чиқариш жараёнларини пухта ўрганиш, корхона фаолиятининг самарадорлигини ошириш, бу соҳада йўл қўйилаётган камчиликларни тезда пайқаб олиш, ижобий янгиликларни эса оммалаштириш мумкин бўлади.

Иқтисодий анализ қилинганда ҳар бир коллективнинг фаолиятини комплекс ўрганиш, айрим факторларнинг унга таъсирини аниқлашга алоҳида аҳамият бериш керак.

Бизнинг лабораториямиз коллективи ўз фаолиятида иқтисодий анализ олдига қўйиладиган ана шу талабларга доим амал қилмоқда. Цехлар ва участкаларнинг фаолиятини таҳлил қилишда унга таъсир қиладиган барча факторлар комплекс ўрганиляпти. Комбинатимиз иқтисодий ислоҳотнинг янги системасига ўтишидан олдин лаборатория ходимлари комбинат инженер-техник ходимлар ва хизматчиларни мукофотлаш низомларини, социалистик мусобақа шартларини, бирйўла мукофот бериш ва жарималар солиш миқдори ҳақидаги низомни ишлаб чиқдилар.

Коллективимиз корхонанинг автотранспорт, биринчи металлургия ва қаттиқ қотишма инструментлари цехлари ишини анализ қилиб, бу цехлар коллективлари фаолиятидаги жуда кўп камчиликларни аниқладилар ва уларни бартараф этиш йўлларини ишлаб чиқдилар.

Автотранспорт цехи ишини анализ қилишда жуда кўп факторлар ҳисобга олинди. Аввало ҳисоботлар, йўлга чиқиш варақалари, товар-транспорт накладнойлари текширилди. Цех юк обороти плани ва бошқа кўрсаткичларни бажармасди. Автомашиналар паркидан фойдаланиш коэффициенти 0.74 ни ташкил этарди, бу цех билан бошқа асосий цехларнинг иш бошлашидаги номувофиқлик оқибатида 2508 соат иш вақти йўқотилганди.

Цех раҳбарларининг айби билан бир қанча фойдасиз харажатлар қилинганлиги ҳам аниқланди. Жумладан, вагонларда келтирилган юк ўз вақтида тушириб олинмай жарима тўланган. Бу асосан цех раҳбарларининг юкни тушириб олишни пухта ташкил этмаганликлари оқибатида содир бўлган. Чунки цех зарур бўлган кўтарма кранлар ва юкчилар билан тўла таъминланган.

Автотранспортга заявка беришнинг қатъий тартибда эмаслиги ҳам автомашиналарнинг бекор туриб қолишига сабаб бўлган. Бир квартал мобайнида заявкалар ўз вақтида берилмаганлиги оқибатида 1120 соат йўқотилган. Йўлга чиқиш варақалари текширилган вақтда қатор камчиликларга йўл қўйилганлиги аниқланди. Айрим ҳолларда километражга қўшиб ёзишлар бўлган. Бундай кўзбўямачилик ўз вақтида фош қилинди.

Лабораториямизнинг тавсияси билан бу цех ишини яхшилашга қаратилган қатор тадбирлар ишлаб чиқилди ва амалга оширилди.

1-металлургия цехи корхонанинг йирик цехларидан ҳисобланади. Биз бу цех ишини анализ қилишга киришар эканмиз, биринчи навбатда асосий фондлардан фойдаланишнинг самарадорлигини ошириш ва унумсиз харажатларни камайтириш масалаларига эътибор бердик. Чунки комбинатнинг самарали ишлаши кўп жиҳатдан ана шу йирик цех асосий фондларидан фойдаланиш даражасига боғлиқ. Биз цехнинг беш ойлик фаолиятини таҳлил қилдик.

Текшириш натижасида асбоб-ускуналарнинг айрим ҳолларда бекор туриб қолиши аниқланди. Бу асосан цех, унинг бўлимлари ва хизматчилари ишидаги камчиликлар, меҳнатни уюштиришдаги нуқсонлар туфайли содир бўлаётганлиги аниқланди. Натижада ана шундай камчиликларга йўл қўйган цех раҳбарлиги ва бўлимларнинг айрим ходимлари мукофотдан маҳрум қилинди.

Асбоб-ускуналарнинг тўхтаб қолиш ҳоллари содир бўлишига қарамай цехдаги ҳар бир сўмлик асосий фондлар ҳисобига олинаётган фонд қайтими 79 тийинни ташкил этган. Бу планда белгиланган даражага тенгдир. Агар цех раҳбарлари асбоб-ускуналарнинг иш коэффициентини оширганларида цехнинг иш кўрсаткичлари анча яхши бўлур эди. Цех раҳбарларини мукофотдан маҳрум қилиш уларнинг мавжуд имкониятларни ишга солишга эътиборларини кучайтиришга олиб келди.

Анализ давомида маҳсулотларнинг брак бўлиш сабаблари ҳам аниқланди. Айрим операцияларни бажаришда исрофгарчилик даражаси юксак бўлган. Масалан, штабиклар ишлаб чиқаришда металл кукунини ортиқча сепишга йўл қўйилган. Натижада эса анчагина маҳсулот бракка чиқарилган. Бу асосан тўла тиклаш технологияси жараёнидан четга оғиш, бу операцияни бажариш устидан назоратнинг йўқлиги оқибатида содир бўлган. Айрим ҳолларда бундай брак маҳсулотлар қайта ишлаб чиқарилади. Лекин бунинг учун қўшимча электр қуввати, иш вақти ва маблағ сарфланади. Оқибатда бекорчи харажатларга йўл қўйилади, маош фонди миқдори эса кўпайиб кетади.

Айни вақтда маҳсулотларни пресслаш, материал ва хомашёни сарфлашда энергетика ресурсларидан фойдаланиш соҳасидаги камчиликлар ҳам очиб ташланди. Анализ тугагач барча материаллар, аниқланган камчиликларни бартараф этишга қаратилган тавсияларимиз цех коллективи ўртасида корхона раҳбарлари ва мутахассислар иштирокида муҳокама қилиниб, амалга ошириш учун қабул этилди. Цех ўз кучи билан бажара олмайдиган қатор тадбирларни амалга ошириш заводнинг шу билан алоқадор бўлган хизматлари зиммасига юклатилди.

Лабораториямиз аъзолари вақти-вақти билан барча цехлар ва участкалар фаолиятини таҳлил қилиб туришяпти. Ҳар ойда план бўлими билан ҳамкорликда айрим цехлар ва умуман комбинат бўйича маҳсулот таннархини камайтириш имконини берадиган тадбирларнинг қандай амалга оширилаётганлигини таҳлил қилиб турибмиз. Маҳсулот таннархини анализ қилиш ишлаб чиқаришнинг қўшимча резервларини қидириб топиш имконини бермоқда.

Лекин, ҳали олдимизда катта вазифалар турибди. Барча цехлар ва участкалар экономикасини мустаҳкамлаш, қўшимча имкониятларни қидириб топиш билан боғлиқ бўлган жуда кўп ишларни амалга оширишимиз керак. Шу мақсадда ишни қатъий план асосида олиб боряпмиз. Биз корхонамиз ишлаб чиқариш кўрсаткичларининг янада яхшиланишига ёрдамлашиш учун ишимиз кўламини тўхтовсиз кенгайтиравераверамиз.

Л. ГАБЕЛЕВ,
Ўзбекистон қаттиқ қотишмалар ва ўтга чидамли металлар комбинати иқтисодий анализ лабораториясининг бошлиғи.

КОММУНИСТИК АХЛОҚ ҲАҚИДА

Этика масалалари бошқа ижтимоий фанлар сингари марксизм классиклари таълимотида асосий ўринлардан бирини эгаллайди. Негаки, бу таълимотда сифат жиҳатдан чинакам назария — марксистик ахлоқ назарияси яратилган. Маркс ва Энгельс таълимотида бевосита ахлоқ ва унинг таърифига оид масалалар конкрет ҳолда учрамайди, бироқ улар барча ижтимоий ҳодисаларни, шу жумладан ахлоқ масалаларини ҳам илмий-материалистик тарзда ечишнинг калитини бердилар.

К. Маркс илгари сурган ахлоқ тушунчаси асосида ижтимоий характерга эга бўлган маълум тарихий (синфий жамиятда синфий), кишиларнинг бир-бирига, ижтимоий синфга, давлатга, ватанга нисбатан талаб қилинувчи барча ахлоқ принциплари, норма ва қоидалар йиғиндиси ётади. Шахснинг жамиятга бўлган муносабати масаласи, шахсий манфаатнинг ижтимоий манфаатга мос келиши масаласи марксизм этика таълимотининг марказида туради ва марксистик ахлоқ назариясининг бош масалаларидан бири ҳисобланади.

К. Маркс ўзининг дастлабки даврларда ёзган асарларидаёқ диний ахлоқни жуда қаттиқ танқид қилди. У 1841 йилда ҳимоя қилган докторлик диссертациясида Эпикурни қадимларнинг энг буюк маърифатчи мутафаккири, деб атайди. Эпикурнинг хизмати шундаки, деб таъкидлайди Маркс, у чинакам бахтини «нариги дунёдан» эмас, балки шу реал ҳаётнинг ўзидан излади ва инсон ердаги ҳаёт шароитида бахтли бўлиши мумкин, деб ҳисоблади. Шу билан бирга Маркс Эпикурнинг камчиликларини ҳам кўрсатиб ўтди, чунки Эпикур чинакам ахлоқий фазилатларни инсонни социал муҳитдан ажратган ҳолда кўрсатган эди. Шунга қарамасдан Маркс Эпикурнинг атеистик таълимотига тўхталиб, унинг диний ахлоққа қарши курашда жуда катта аҳамият касб этганлигини алоҳида қайд қилиб ўтади.

Диний ахлоқ, деб кўрсатади Маркс, инсоннинг юксак фазилатларига, унинг қадр-қимматига, онгига асосланмайди, аксинча, у инсон онгининг заифлигига асосланади. Диний ахлоқ, бир томондан, кишилардаги барча инсоний фазилатни йўқ қилиш, уларни осий гуноҳкор сифатида камситиш оммани худога нисбатан чексиз садоқатда бўлиш туйғуси асосида тарбиялаш вазифасини бажарса, иккинчи томондан эса у ҳукмрон синфларнинг бутун иллат ва нуқсонларини, жиноятларини яширишга, хусусий мулкчилик манфаатига хизмат қилади.

К. Маркс ахлоқ принципларини тарихдан устун қўювчи ва уни ғайри тарихий манбадан — худо, мутлоқ ғоя, абстракт ўз-ўзини англаш ва ҳоказолардан келтириб чиқарувчи идеалистик назарияни тамоман инкор қилади. У ана шу асосда ахлоқ манбаини тарих ва синфдан ташқаридан излашга ҳаракат қилган немис идеалистик фалсафасининг вакиллари бўлмиш Кант ва Гегель назарияларини қаттиқ танқид қилган эди. Марксгача материалистлар кишининг тарихий идеалистик тушунчаси билан боғлиқ бўлган ҳар қандай хатти-ҳаракатларни одамнинг «абадий табиати» принципи асосида ифодалар эдилар. Лекин, бу принцип диний ахлоққа нисбатан албатта устун эди, чунки кишига диний ақидалар нуқтаи назаридан эмас, балки унга ердаги реал мавжудот, деб қаралади. Лекин, бу ҳам маълум даражада чекланган таълимот эди.

Карл Маркс кишилар ўртасидаги барча муносабатларни ахлоқий муносабатларга келтириб тақаб, уларни фақат шу нуқтаи назардан енгишга ҳаракат қилган немис классик фалсафасининг вакилларидан бири Фейербахни қаттиқ танқид қиларкан, шундай деб ёзган эди: «Инсоннинг моҳияти абстрактдан иборат эмас. У ўз моҳиятига кўра барча ижтимоий муносабатларнинг йиғиндисидир».

К. Маркс Фейербахнинг инсон ҳақидаги абстракт таълимотига қарши инсонни ўзида барча ижтимоий муносабатларни акс эттирувчи, маълум социал-иқтисодий шарт-шароитлар билан боғлиқ бўлган конкрет ижтимоий тузумнинг маҳсули сифатида ифода этди. Бинобарин, инсон ва унинг ахлоқий қарашлари ҳақида фикр юритилганда ҳам уни ана шу конкрет ва ижтимоий тузумга боғлиқ ҳолда олиб қараш зарур.

Карл Маркс очган буюк кашфиётлардан яна бири — тарихни материалистик тушуниш соҳасида қилган революцион тушунтиришдирки, бу таълимот ахлоқнинг келиб чиқиши ва моҳияти, унинг жамият ҳаётидаги роли масалаларини тўғри ва илмий тушунишнинг негизи ҳисобланади.

Марксизм таъкидлайдики, ахлоқ ҳам ижтимоий онгнинг бошқа шакллари — сиёсий ва ҳуқуқий идеология, фалсафа, санъат ва ҳоказолар каби иқтисодий базис устида қад кўтарган жамиятнинг сиёсий устқурмаси қаторига киради. Синфий жамиятда ахлоқ синфий характер касб этади.

Бутун кишилик жамияти давомида ахлоқ ёҳуд ҳукмронлик қилаётган мулк формасини оқлади (ҳукмрон синфлар ахлоқи), ёҳуд эзилувчи синфлар манфаатини, уларнинг иқтисодий ва сиёсий тузумга бўлган нафратини ифода қилиб келди ва ҳозир ҳам шундай.

Диний ахлоқ принциплари, деб кўрсатган эди К. Маркс, «...антик дунё қулчилигини оқлади, ўрта аср крепостнойлигини мақтаб, кўкларга кўтарди. Агар заруърият туғилса, пролетариатнинг эзилишини ҳам, гарчи жуда ожизлик билан бўлса-да, қўриқлай олади».

Ҳар бир тарихий давр ҳукмрон синфларнинг манфаатини ифода қилувчи ўзининг ҳукмрон ахлоқига эга эди. Масалан, қулдорлик тузуми шароитида ҳукрмон ахлоқ— қулдорлар ахлоқидир, феодализм даврида — феодаллар ахлоқи, капитализм даврида — буржуа ахлоқидир.

Ф. Энгельс ўша даврни назарда тутган ҳолда капиталистик жамиятда уч хил ахлоқ мавжуд эканини қайд қилиб: эски тузумдан мерос бўлиб қолган — феодаллар ахлоқи, капиталистик дунёда ҳукмронлик қилувчи буржуа ахлоқи ва пролетар ахлоқини кўрсатиб ўтган эди. Эксплуататор синфлар ҳуқуқ ва ахлоқининг бош принципи жамиятда ҳукмронлик қилаётган мулк формасини қўриқлаш, бинобарин, шу асосда кишини киши эксплуатация қилишини оқлашдан иборатдир.

Эксплуататорларнинг фикрича, икки хил ахлоқ бўлиши керак: буларнинг биринчиси халқ учун, тўғрироғи, ҳукмрон синфларнинг манфаатини ёқлаш ва эзилган оммани эксплуататор синфларга бўйсундириш, иккинчиси — эксплуататор синфларнинг турлича эҳтиёжларини таъмин қилиш учун хизмат қилиши керак. Биринчиси: «мулк муқаддасдир» деса, иккинчиси: «ё сен талайсан ёки сени талайдилар» дейди. Биринчиси «ўз яқинингни севгин, ҳатто у эксплуататор бўлса ҳам» деса, иккинчиси: «киши кишига бўри» дейди.

Марксизм ўргатадики, ахлоқ ижтимоий онгнинг бошқа формалари каби кишиларнинг реал ижтимоий муносабатларига, энг аввало уларнинг иқтисодий муносабатларига боғлиқ бўлади. Жамиятнинг иқтисодий тузуми ўзгариши билан шунга мос ҳолда унинг сиёсий ва ҳуқуқий, фалсафий, диний ва ахлоқий қарашларида ҳам ўзгариш юзага келади.

Бир хил ижтимоий-иқтисодий тузум иккинчи бир хил ижтимоий-иқтисодий тузум билан алмашинишига қараб, кишиларнинг ахлоқли ва ахлоқсиз, яхшилик ва ёмонлик, адолатли ва адолатсиз, виждонли ва виждонсиз, бахтли ва бахтсизлик ҳақидаги тасаввурлари ўзгариб келган. Бутун инсоният, жамиятлар тарихи бунинг ёрқин мисолидир. Шунинг учун эксплуататорлик тузумида жамиятнинг барча аъзолари учун ягона ахлоқ бўлиши мумкин эмас.

Ахлоққа айниқса, сиёсат, дин, фалсафа, санъат жуда катта таъсир қилади. Шу билан бирга ахлоқ ҳам ўз ўрнида уларга таъсир қилади. Масалан, ўрта асрларда кишилар онгида кўпроқ диний идеология ҳукмрон эди. Капитализм даврида эса кўпроқ сиёсий ва ҳуқуқий идеология таъсир қилди. Бундай бўлиши табиий, чунки, В. И. Лениннинг таъкидлашича «сиёсат—иқтисоднинг мужассамланган ифодаси» сифатида синфнинг иқтисодий манфаатини қўриқлашда ва шу манфаат учун курашда улар қўлидаги асосий қуролдир.

Эзилган синфнинг ахлоқ принциплари эски тарғиботларга, яъни ёшини яшаб бўлган тарғиботларнинг қўллаб-қўлтиқлаётган ҳукмрон синф ахлоқига қарши курашда эзилган синф қўлидаги зўр ғоявий қуроли бўлиб хизмат қилади. Демак, бундан кўринадики, ахлоқнинг жамият тараққиётидаги роли жуда катта.

Коммунистик ахлоқнинг илк куртаги ҳисобланувчи пролетар ахлоқи ана шу тариқа юзага келади. Капиталистик жамиятдаги пролетар ахлоқи шу синфда мавжуд бўлган иқтисодий шарт-шароитларнинг самарасидир. Шунинг учун ҳам унинг бош вазифаси — пролетариатга унинг оламшумул-тарихий миссиясини бажаришда, яъни капиталистик тузумни емириш ва янги социалистик жамиятни қуришда ёрдам беришдан иборат. Буржуа жамиятида пролетар ахлоқи буржуазия урф-одатларини танқид қилиш, буржуазияга нисбатан халқ оммасида синфий нафрат уйғотиш, уларнинг синфий онгини ривожлантириш, пролетариатни бирдамлик, ўртоқларча ҳамжиҳатлик ва қатъий интизом руҳида тарбиялаши керак.

Коммунистик ахлоқнинг шаклланишида албатта, объектив шарт-шароит ва субъектив факторларнинг ягона характерини ҳисобга олиш керак. Марксизм ана шу асосда умуминсоний пролетар ахлоқи таълимотини яратиб унинг фақат социалистик тузум шароитида бутун жамият аъзоларининг ягона ахлоқига айланиши мумкинлигини илмий асослаб берди.

Совет ҳокимияти йилларида қўлга киритилган ғалабаларнинг энг муҳимларидан бири — шонли партиямиз раҳбарлигида ўсиб, вояга етган ақлан етук, жисмонан бақувват, ахлоқан соф, юксак маданиятли, ҳар томонлама камол топган янги совет кишисидир. Бу киши коллективчи, ватанпарвар ва халқпарвар бўлиб, унинг учун жамият манфаати, халқ бахт-саодатидан улуғ нарса йўқ.

«Янги совет кишисининг камол топганлиги, — деган эди КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев Москва шаҳри Бауман округи сайловчилари олдида сўзлаган нутқида — халқнинг янгича қиёфаси — революциямизнинг энг зўр ғалабаси бўлиб, Коммунистик партия бу билан ҳақли равишда фахрланади».

Октябрь зафарли йўлининг 50 йиллик тарихи давомида қилинган ишларга назар ташлаб, уларнинг миқёсини революциягача бўлган давр билан солиштирганда республикамизда шу тарихан қисқа давр ичида амалга оширган буюк ишларимиз яққол кўринади.

Умумиттифоқ меҳнат тақсимоти бўйича республикамиз ҳозирги даврда мамлакатнинг пахта, пилла, қоракўл териси етиштиришдаги асосий базаси бўлиб қолди. СССРда етиштириладиган пахта толасининг 70 проценти, каноп поясининг тўртдан уч қисми, пахта териш машиналарининг ҳаммаси, пахта тозалаш машиналари ускуналарининг 90 процентини республикамиз меҳнаткашлари тайёрлайдилар. Дунёнинг 80 мамлакати Ўзбекистон меҳнаткашлари ишлаб чиқараётган машиналарга харидор.

Бу зафарли курашнинг энг олдинги сафида совет ёшлари бормоқда. Республикамиз йигит ва қизлари коммунистик қурилишнинг зарбдор участкаларида жонбозлик кўрсатмоқдалар. Шеробод ва Қарши чўллари, гулистонга айланиб бораётган Мирзачўл ўтюрак йигит ва қизларимизнинг пойқадами билан гуллаб-яшнамоқда. Андижон сув омбори, Марказий Фарғона канали, нур ва дур манбалари Чорвоқ ГЭСи, Тошкент ГРЭСи, Тахиатош гидроузели ва бошқа бир қатор зарбдор иншоотларни коммунизм хизматига бўйсундиришни ёшларимиз оталикка олган. Ҳозирги даврда коммунистик ғоявийлик жамиятимизни ҳаракатлантирувчи кучлардан биридир.

Совет кишиларини замонамизга муносиб қилиб тарбиялашни партия ўзининг шарафли иши деб билади. Шунинг учун ҳам ёшларнинг айрим қисми ўртасида жўшқин ҳаётни четлаб ўтиб, ота-оналари ҳисобига яшаш кайфиятига берилган, жамиятдан хоҳлаган нарсасини олиб, халқ, ватан олдидаги бурчини унутадиган кишилар бўлишига сира тоқат қила олмайди.

Коммунистик партия ана шуни эътиборга олиб, коммунизм қурувчиларининг ахлоқ кодексини ишлаб чиқди. Бунда коммунистик ахлоқнинг тараққиёти соҳасидаги меҳнаткашларининг бутун амалий тажрибаси ўз ифодасини топган. Ахлоқ кодекси — коммунистик ахлоқ принципларининг ҳаётий тажрибасидан келиб чиққан, турмушда синалган ифодаси бўлиб янги кишини тарбиялашда асосий воситадир.

Совет кишиларини коммунизм қурувчиси ахлоқ кодекси руҳида тарбиялаш ақлан етук, ахлоқий соф, маънавий гўзал, гармоник тарзда шаклланган янги кишини вояга етказиш демакдир. Бу билан улуғ доҳийларимиз Маркс, Энгельс, Лениннинг меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасидаги буюк таълимоти рўёбга чиқади, инсоният ўз олдидаги тарихий миссиясини бажаради.

И. ЖУМАБОЕВ,
фалсафа фанлари кандидати, доцент.

КАСБГА МЕҲР

(ЛАВҲА)

Бўстонлиқнинг сўлим оқшоми.

Азим тоғлар чўққиси ҳали ўчмаган шафақ қўйнида. Тоғдан тушган соя Сойлиқ қишлоғига ажиб, сеҳрли бир тус берган.

Шавкат сўрида дадаси билан анчадан бери гаплашиб ўтирибди. Хонтахта ёнида самовар биқирлаб қайнар, буғи вишиллаб отиларди. У дадасининг сўзларига қулоқ бераётгандай ўтирса ҳам, хаёли узоқларда, тоғларда эди.

Дадаси пиёлани узатиб:

— Шоферлик ҳам ёмон эмас, — деди қотган ва тарам-тарам қўлини силаб, — яхши касб. Аммо, сенга тўғри келмайди, ўғлим. Мен ҳам, худога шукур, анча ёшга бориб қолдим. Доим олдимда бўлсанг, кипригим устида юрсанг, дейман-да... — Дадаси шундай дейишни яхши кўрарди.

Оппоқ нур қорайган япроқлар устидан учиб ўтиб, отанинг юзига тушар, енгил шабадада силкинган нур унинг юзини гоҳ ёритар, гоҳ соя соларди.

— Бўлмаса, ўқийман! — деди Шавкат, бу фикр тўсатдан хаёлига келгандай. Отанинг гўё мудраётган кўзлари катта, маъноли очилди.

— Энди ўзингга келдинг, — деди лабида қандайдир табассум ўйнаб.

Ота кўзи қораси — фарзандини ер-кўкка ишонмайди. Наинки уни Тошкентга юбориш, бирон соат кўринмай қолса кампиридан сўроқлар, тинчини йўқотиб қўярди.

Шавкат Чирчиқдаги химия техникумида ўқишга жазм қилди. Унинг бу қарорга келишига ҳам отаси сабабчи бўлди.

Абдувоҳид ота кўп йиллар химия комбинати боғида боғбонлик қилгани, шу корхона тузини ичгани учунми, ё комбинат ишига ҳаваси келиб юрганигами, ишқилиб, ўғлининг шу азим даргоҳда ишлашини орзу қиларди.

— Йиллар ўтган сайин дадам менга қаттиқроқ боғланиб қолди, — деб ҳикоясини давом эттирди Шавкат.

Биз химия комбинатининг ҳовлисидаги ёлғиз скамейкада ўтирардик.

— Ўқишни битирдим, аммо қизиғи тақсимотда бўлди, — деди суҳбатдошим миийиғида кулиб. У ердан кўзини узмас, лабидан негадир табассум аримасди.

— Нима бўлди?

— Пайқаб тургандирсиз. Мени Самарқанд суперфосфат заводига тайинлашди! Энди дадамга қандай рўпара бўламан, дейман, у ёш боладай бошини эгиб, сарак-сарак қилди.

— Оёқ тираб олгандирлар?

— Қаёқда! Қизиғи шунда-да. «Ҳукумат сени ўша Амир Темур, Улуғбеклар ўтган жойга юбораётган бўлса, сира йўқ дема, жон деб бор. Табаррук, муқаддас жойга одамлар зиёратга боради-ку, ўғлим», деб мени севинтириб юбордилар.

— Ана, холос! Сиз бўлса ташвиш тортиб юрибсиз.

Суҳбатдошим тасдиқ оҳангида кулиб қўйди.

Шавкат у ерда бир неча йил аппаратчи бўлиб ишлагандан кейин қарорини ўзгартирибди. Ўзининг айтишича, кўпгина ёш мутахассисларда бўлганидек унда ҳам «Умрбод аппаратчи бўлиб қоламанми? Тенгқурларимдан ортда судралиб юраманми?» деган ўйлар кўнглига ғулғула солибди.

— «Осилсанг баланд дорга осил!» — у вақтдаги фикрим фақат шу бўлиб қолганди, — деди у афсуслангандай.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг химия институтига шу тариқа лаборант бўлиб кирибди.

— Лекин, йиллар бу шошқалоқликни жуда тез тузатди, — деди у трубадан буралиб чиқаётган тутунга ўйчан қараб — яна ўз ишимга қайтдим.

Шу пайт уч-тўрт ишчи комбинат дарвозасидан кириб келишди-да:

— Москва таассуротларини айтиб беряпсизми? — деб Шавкатга ҳазил қилишди.

Камтар, камсуҳан суҳбатдошимиз иймониб буни айтмаган экан! Шу йил Москвада бўлиб ўтган илғор кимёгарлар кенгашида қатнашибди. У ердан СССР Химия саноати министрлигининг «Химия саноатининг аълочи аппаратчиси» унвонини олиб қайтибди. Мен уни кечикиб бўлса ҳам табрикладим.

Шавкат узр сўраб, ўрнидан турди-да, бирров цехга кириб чиқишини айтди.

«Ҳа, у ҳақиқий ўрнини топибди. Интилиши сўнмаса, шу йўлда албатта камолга етади», деб ўйладим.

Шу пайт ёш кўринса ҳам сочларига оқ оралаган, истараси иссиқ бир киши кулимсираб мен томон келаверди:

— Усмонов билан гаплашяпсизми? Жуда ажойиб йигитда! — деди у ва ўзини таниитди.

Бу киши Шавкат ишлаётган сменанинг собиқ мастери, ҳозир маҳаллий комитет раисининг ўринбосари Ҳасан Мирзаянов акан.

Ҳасан ака Шавкат ўзи ҳақида тортиниб айтмаган кўп нарсаларни гапириб берди. Коллектив Шавкатни 5-цехнинг юраги, деб атаркан. У ишлаётган смена 5—6 йилдан бери биринчиликни қўлдан бермас экан. Беш ойда смена аъзолари 1817 сўм тежашибди. Ҳасан ака гап орасида унинг актив жамоатчи эканини айтиб ўтди. Ҳозир цех бошланғич партия ташкилотининг бюро аъзоси экан.

— У ишлаётган цехда, кўргандирсиз, ҳаво билан аммиак окислаазот газга айланади. У сувга қўшилиб, кейин азот кислотаси ҳосил бўлади, — деди у, — бунинг сифати асосан катта аппаратчи Шавкатга боғлиқ. Шу кунларда у смена мастерлигига имтиҳондан ўтяпти...

Шавкат негадир ҳаяллаб қолди. Ҳасан ака ҳайрлашаётган эди, бир нарса эсига тушиб қолди шекилли, ён чўнтагидан ўнўн бешта сурат олди.

— «Ҳурмат тахта»га тайёрлаётган эдик, Шавкатнинг расмини сизга совға қиламан. Лекин ўзига билдирманг, хўпми? Бу ҳам бир сюрприз бўлсин...

Шавкат келди.

— Шу ҳаво бекорга аппаратга берилмаяпти-да, — деди ўзича гапириб.

Нима гаплигига тушунмадим.

— Бизда ҳозир ҳаво вакуум аппаратига беріляпти, — деди у тушунтириб, — шуни кучсиз азот кислотаси тайёрлайдиган аппаратга юборсак-ку, фойдалироқ бўларди-я!

— Вакуум аппаратига-чи?

— Унга ишлатилган газни берсаям бўлаверади, вакумга ярайди. Шуниг ўзидан қанча маблағ тежалиб қоларди!

— Бу ўз фикрингизми?

— Ҳа, — деди Шавкат куйиниб, — тезроқ шундай қилсак эди!

Мен тасаввур қилолмасдим. Ўзини бир шофёр бўламан, бир олим бўламан, деб орзунинг юз кўчасига кириб-чиққан бу йигит Чирчиқдаги улкан корхона бағрида яхшигина илдиз отибди. Илдиз—унинг ишга самимий муҳаббати, қурби-қобилияти. Бу илдиз унинг бутун вужудини, хаёли ва орзуларини қулф уриб яшнатяпти. У ўзининг дастлабки меваларини бераётган экан. ҳали унинг ғарқ мевалар бериши ҳам бор! Корхона жонкуярлари уни нуроний отаси сингари авайлаб, ўсиб-ундиришяпти, вояга етиши учун парвона бўлишяпти.

Ҳ. ИКРОМОВ,
«Тошкент ҳақиқати» нинг махсус мухбири.
Чирчиқ шаҳри.

ҒЎЗА ПАРВАРИШИ ҚИЗҒИН

ЮҚОРИ ЧИРЧИҚ. «Политотдел» колхозининг Турғун Турсиматов бошлиқ комплекс механизациялашган звеносида қатор ораларини ишлаш жадал кетяпти. Звено аъзолари бир неча кун ичида барча майдонларни бегона ўтлардан тозалаб бўлишди.

Э. ИСХОҚОВ.

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

МАМЛАКАТЛАР ОДАМЛАР ВОҚЕАЛАР

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИНИНГ АХБОРОТИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартномани яқинда маъқуллаган эди. Шартнома депозитарлари бўлмиш давлатларининг ўзаро келишувига мувофиқ бу шартнома 1968 йил 1 июлда бир вақтнинг ўзида учала депозитар давлатнинг пойтахтида — Москва, Вашингтон ва Лондонда имзолашга тақдим этилади.

ПОЛИЦИЯЧИЛАР ВА ҚАМОҚХОНАЛАР ЯНА КЎПАЙТИРИЛАДИ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Президент Жонсон жиноятчиликка қарши кураш тўғрисида конгресс қабул қилган қонунни имзолаш маросимида гапириб, жиноятчиликка қарши кураш проблемаси — АҚШнинг энг зарур проблемаларидан биридир, деди. Бу қонунда, жумладан, полиция кучларини мустаҳкамлаш ва қамоқхоналарни кўпайтиришдан иборат икки йиллик программа учун 400 миллион доллар ажратилиши кўзда тутилади. Бу қонун полицияга ниҳоятда хилма-хил электрон асбоблар ёрдамида кишиларнинг гапини эшитиб олиш ва уларни таъқиб қилишга қарийб чекланмаган ҳуқуқ ҳам беради.

ҲИНДИСТОНДА ТЕМИР ЙЎЛ ФАЛОКАТИ

ДЕҲЛИ. (ТАСС). Калькутта шаҳрига кираверишдаги Хоура станцияси яқинида икки поезднинг тўқнашуви натижасида икки киши ҳалок бўлди ва 24 киши ярадор бўлди.

КЕСКИНЛИКНИ АВЖ ОЛДИРМОҚДАЛАР

Яқин Шарқдаги аҳвол кескинлигича қолмоқда. Исроил агрессорларининг ўз қўшниларига қарши қурол кучи билан қилаётган янги иғвогарликлари тўғрисида телеграф кун сайин хабар бериб турибди. Исроил қўшинлари ва самолётлари Иордания, Сурия, Ливан территориясидаги араб қишлоқларини ўққа тутмоқда. Кун сайин тинч аҳолининг ёстиғи қуритилмоқда уйлар вайрон қилинмоқда. Ливан вакили 17 июнда Хавфсизлик Кенгашида таъкидлаб ўтганидек, буларнинг ҳаммаси «Исроилнинг босқинчилик ниятларига ҳеч қандай шубҳа қолдирмайди».

Ўтган ҳафтада ғоят ташвишли хабарлар олинди. Исроил бундан бир йил илгари, араб мамлакатларига босқинчиларча ҳужум бошлаш олдидан қилганидек, ҳозир ҳам ўз қўшинларини ўт очишни тўхтатиш чизиғига тўпламоқда. Қоҳира газеталарининг хабар беришича, Исроилнинг 70 мингга яқин солдати, йирик артиллерия ва ракета қўшинлари бу ерга тўпланган. Байрутда чиқадиган «Алжарида» газетаси «Яқин Шарқда яна ўқ-дори ҳиди пайдо бўлиб қолди» деб ёзди.

Исроил экстремистлари Яқин Шарқдаги кескинликни авж олдириш билан араб давлатларини чўчитамиз ва уларни ўтган йилги агрессия натижасида Исроил ишғол қилган ерларни қайтариб олмасликка мажбур қила оламиз, деб умид қилмоқдалар. Босиб олинган территориялар Исроилнинг еридан уч баравар ортиқдир. Исроилнинг ўз агрессияси самараларидан фойдаланишига йўл қўйиб беришади, деб умид қилиш тентакликдан бошқа бир нарса эмас. Лекин шунга қарамай, Исроил ҳукумати Хавфсизлик Кенгашининг ўтган йил 22 ноябрда қабул қилган резолюциясини шу вақтгача бажаргани йўқ. Бу резолюция Исроил қўшинларини босиб олинган территорияларидан олиб чиқиб кетишни кўзда тутади.

Исроил ана шу территорияларда жойлашиб олиб уларни мустамлакага айлантириш учун очиқдан-очиқ ва яширинча уринмоқда. Бу гап Иорданиядан тортиб олинган маҳсулдор ерларга кўпроқ таалуқлидир. Бу мамлакатдаги бутун ҳосилнинг 65 проценти сабзавот ва 80 проценти мойли ўсимликлар ҳиссасига тўғри келади. Қуддуснинг Иорданияга қарашли қисми босиб олинганлиги натижасида Иордания туризмдан оладиган даромадларнинг 80 процентидан маҳрум бўлиб қолди.

Исроил ҳукумати ҳозирги вақтда бу ерларда «Буфер Фаластин давлати»ни вужудга келтириш планини мажбуран қабул қилдириш учун зўр бериб ҳаракат қилмоқда. Бу давлат Исроилнинг қўлида қўғирчоқ бўлиши керак. Бу план араб давлатларига нисбатан қилинаётган шантаж сиёсатининг бир қисмидир Бу — араб мамлакатлари орасига нифоқ солиш учун уринишдан бошқа бир нарса эмас Исроил сиёсатдонлари Иорданиянинг иқтисодий қийинчиликларини пеш қилиб, Иорданияни араб давлатларининг умумий фронтидан ажратиб олиш учун бу мамлакатга яширин ва очиқдан-очиқ тазйиқ кўрсатмоқдалар.

Араб давлатлари Исроилнинг иғвогарлигига жавобан агрессорларга зарба бериш учун зарур чораларни кўрмоқдалар. Шу ҳафта ичида Қоҳирада Яман билан Бирлашган Араб Республикаси ўртасида ва Бағдодда Қувайт билан Ироқ ўртасида бирлашган музокаралар ана шу чораларни муҳокама қилишга бағишланди

Қўшма Штатлар Исроилнинг Хавфсизлик Кенгаши қарорларини ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг резолюцияларини бажаришдан сурбетларча бош тортаётганликларини қўллаб-қувватламоқда Америка империализми Исроил экстремистларининг Яқин Шарқдаги прогрессив араб давлатларига қарши олиб бораётган курашдаги хизматларини ғоят қадрламоқда Бундан ташқари, Америка компаниялари Сувайш каналининг ёпилишидан кўп миқдорда иқтисодий фойда ундириб олмоқдалар. Бир томондан бу ҳол Американинг қимматга тушадиган нефтини кўпроқ истеъмол қилишга олиб келди ва иккинчидан ҳозир бутун Африкани айланиб сузиб юрган танкер флоти пароходларининг даромадлари кўпайишига сабаб бўлди.

Совет Иттифоқининг қудратли мададига таянган араб мамлакатларининг халқлари ўз мустақиллигига нисбатан Америка ва Исроил империалистлари тузаётган жиноий режаларини барбод этишга аҳд қилганлар.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ПОЛЬША. Шимолий Силезия маркази—Катовиц йилдан-йилга гўзаллашиб бормоқда. Шаҳарда борган сари кўплаб янги замонавий турар-жой бинолари қад кўтармоқда. Суратда: янги Катовиц турар-жой райони. ЦАФ—ТАСС фотоси.

Покистон ва Ҳиндистонда сув тошқини

КАРОЧИ. (ТАСС). Ўн кундан бери тинмай тропик жала ёғиб, Шарқий Покистоннинг кўпгина районларида сув тошқини бўлди. Дарёлар тошиб, неча юзлаб қишлоқлар сув остида қолди, далаларни сув босди. Вегамганж, Ражшахи ва бошқа округлар далаларидаги шоли ҳосилининг 95 проценти нобуд бўлди.

ДЕҲЛИ. (ТАСС). «Индиан Экспресс» газетасининг хабар беришича, шаррос қуйган ёмғир ва дарёларнинг тошиши натижасида Ассом штатининг Лакхипур районида 800 киши бошпанасиз қолган. Брахмапутра дарёсининг юқори қисмида бетўхтов ёмғир қуяётганлигидан, дейилади хабарда, Ассомда ҳавфли вазият вужудга келмоқда. Бир қанча жойларда сув ҳавфли даражадан юқорига кўтарилган.

Махфий йўлдош учирилди

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Ҳарбий ҳаво кучларининг Ванденберг базасидан (Калифорния штати) маҳфий йўлдош учирилди. ЮПИ агентлигининг хабар беришича, йўлдошни учириш учун қўшимча ёнилғи баки бўлган «Тор—Ажена» ракетасидан фойдаланилган.

ЖАНУБИЙ ЧЕГАРАЛАРИМИЗДА

КУНУ-тун, ҳар қандай об-ҳаво шароитида чегара жангчилари бепоён она-Ватанимиз чегараларини душманлардан хушёрлик билан қўриқлаб турибдилар. Улар ҳамма вақт зийрак. Чегараларимизни душман унсурларининг муқаддас Ватанимиз тупроғига суқулиб киришидан қўриқлаётган қўрқмас ва жасур жангчиларимиз ҳамма зарур ҳарбий техника билан қуролланган. Суратларда: 1. Чегарачи сержант Николай Галка ўз ити «Пират» билан постда. 2. Тревога! 3. Сержант Григорий Эмаженко чегарачиларнинг ёш дўстлари — мактаб ўқувчилари Хуршид Қурбонов ва Луиза Загидуллиналар билан суҳбатлашмоқда.

Н. Ключнев фотоси. (ЎзТАГ).

КОЛХОЗ ЯНГИЛИКЛАРИ

РАВОН ЙЎЛЛАР

Бекободнинг энг узоқ қишлоғи Қиёт ва унинг марказида жойлашган «Победа» колхози анча обод ва кўркам бўлиб қолди. Бу ерда кўчаларни тартибга келтиришга катта аҳамият берилмоқда. Эндиликда кўпгина серқатнов кўчалар равон бўлиб қолди. Тош ётқизилиб, асфальт қилинди.

ЯНГИ СИНФЛАРДА

Уч-тўрт йилдан бери хўжаликда деҳқончилик, чорвачилик мунтазам ривожланиб боряпти. Колхоз даромади кўпаймоқда. Бу эса маданий-маиший ишларни кенг кўламда олиб боришга катта имконият берди.

Қисқа вақт ичида иккита ўрта, битта саккиз йиллик, иккита бошланғич мактаблар учун янги бинолар қурилиб фойдаланишга топширилди. Яқинда яна битта саккиз йиллик мактаб биноси қуриб битказилди.

МАДАНИЯТ САРОЙИ

Бухгалтер ва иқтисодчилар ҳисоб-китоб қилишди. Ўтган йили даромад катта бўлиб маданий оқартув, капитал қурилишларга анчагина маблағ ажратилди.

— Нима қилиш керак?

Бу саволга правление аъзолари аниқ жавоб беришди. Тежалган маблағ ҳисобига Маданият саройи қуришга қарор қилинди. Маданият саройида 400 ўринли мажлислар зали, чойхона, танца майдони, қироатхона ва бошқа хоналар бўлади. Қурувчилар ҳашаматли бинони йил охиригача фойдаланишга топшириш мажбуриятини олганлар.

КЎРКАМ БИНОЛАР

Искра, Мичурин қишлоқлари территорияси 20-25 йил олдин ботқоқ, қамишзорликдан иборат эди. Камишдан ёпилган пастқам уй-жойлар ва капалар кўп эди.

Ана шу жойлар ўрнида ҳашаматли турар-жойлар қуриб битказилди. Уларга сувчи ва шоферлар кўчиб кирдилар.

Колхоз раиси Эгамназар Ҳатамов бундай деди:

— Уч йилда колхозчиларимизга 150 уй қуриб бердик. Бу етарли эмас, албатта. Бундан кейин қурилишларга ҳам эътиборни янада кучайтириб, колхозимиздаги тўрт қишлоқ аҳолисининг ҳаммасини яқин йиллар ичида пишиқ ғиштлардан қурилган шинам уй-жойлар билан тўла таъминлаймиз.

БИР КУНДА 32 ТЕЛЕВИЗОР

Кеч кирди. Фарҳод ГЭСининг кучли нури кўча ва биноларни ёритди. Яқинда қурилиб, фойдаланишга топширилган хўжалик дўконида ҳам савдо бошланиб кетди. Кимдир кровать, кимдир диван, кимдир кир ювиш машинаси олаётган бўлса, яна бошқа бир киши телевизор сотиб оларди.

Ҳа, ҳар куни кечқурун хўжалик дўконида савдо чаққон. Аҳоли уй-рўзғор буюмларини кўплаб сотиб олмоқдалар. Икки кунлик савдони ҳисоблаб чиқдик. 15 шифонер, 32 телевизор ва бошқа кўп уй-рўзғор буюмлари харид қилинибди.

М. ҒОЗИЕВ.

«САБЪАИ САЙЁР» ДОСТОНИДА ЭРТАК МОТИВЛАРИ

Ўзбек адабиёти тарихини жаҳоннинг энг илғор халқлари адабиёти даражасига кўтарган улуғ мутафаккир сўз санъаткори Алишер Навоий ўз асарларининг деярлик барчасида халқ чашмасининг қайнар булоғи бўлган фольклордан фойдаланди, ундан баҳраманд бўлди. Унинг яратган ўлмас образлари — Фарҳод, Ширин, Лайли, Мажнун, Маҳинбону ва бошқалар муҳаббатда садоқатли, бир-бирига чексиз меҳрибон, мард ва меҳнатсевар образлар бўлиб, халқ эртакларида тасвирланган оқила, вафодор, меҳрибон ва садоқатли қиз ва йигитлар — халқнинг ижобий фазилатларини ўзида мужассамлаштирган образларга ўхшаб кетади. Унинг машъум Хисрави халқни талаган, хонавайрон қилган золим подшоларнинг типик вакили бўлса, ҳийлагар Ёсумани эса жодугар, ялмоғиз кампирнинг айни ўзидир. Улуғ шоирнинг халқ ҳаёти билан яқинлиги, ички ва ташқи ҳолатини яхши тушуниши унинг асарларининг ҳаётийлигини таъминлаган омиллардан биридир. Ҳақиқатан ҳам Алишер Навоий халқ билан жуда яқин эди, унинг ҳар бир дардига малҳам бўлар эди. Халқ ҳаётини яхшилаш, мамлакатни ободонлаштириш учун бутун куч-ғайратини сарфлади, ўзининг бу олижаноб мақсадини ўз асарларида куйлади. Адолат тантанаси учун курашди. Навоий асарларида адолат тантанасининг куйланиши унинг халқ ижоди асарларидан баҳраманд бўлганлигини, ундаги ўзига хос романтизмдан ижодий озиқланганлигини яққол кўрсатди. Бунинг ёрқин мисолини машҳур «Хамса»даги «Сабъаи сайёр» достонида кўришимиз мумкин.

Маълумки, бу достон Баҳром Гўрнинг ошиқона саргузаштларига бағишланган бўлиб, шоирнинг идеал шоҳ ҳақидаги идеяси бунда ҳам ўз аксини топган. Баҳромнинг ўз гўзал севгилиси Дилоромдан жудо бўлгач, кечирган изтироблари, унинг бемор бўлиб ётиши, табиблар маслаҳати билан етти қаср қуриб, унда ҳафтанинг ҳар бир кунида айш-ишрат қилиши, шунда етти мусофирнинг етти ҳикоясини тинглаши улуғ шоир томонидан зўр маҳорат билан тасвирланади. Достонда келтирилган етти ҳикоя ҳар қайсиси алоҳида-алоҳида бўлмай, балки, бир сюжет чизигига бўйсундирилган. Бу ҳикояларнинг ҳар бирида бир инсоний фазилат — севги, муҳаббат, садоқат, самимийлик, яхшилик, тўғрилик каби олижаноб фазилатлар улуғланади. Бу ҳикоялар халқ эртакларига жуда ўхшаб кетган. Дарҳақиқат, халқ эртаклари доимо инсоннинг маънавий йўлдоши бўлиб келган. Халқ ўз ҳаётининг аянчли ва машаққатли кунларини, шод ва хуррамлик кунларини турли фантастик воқеа-ҳодисалар билан тасвирлайди. «Эртаклар орқали ҳаётни кўрасан ва уни яхши ҳис эта бошлайсан киши» деганида рус халқ эртакчиси П. П. Бажов тамомила ҳақли эди. Эртакларда ҳаётнинг романтик ва реалистик тасвири бир-бири билан узвий боғланиб кетган. Бу эса унинг маънавий аҳамиятини янада оширади.

Муъжизавий сўз санъаткори Алишер Навоий эртакларнинг ана шу маънавий аҳамиятидан усталик билан фойдаланган ва келтирилган ҳар бир ҳикоянинг ҳаётийлигини таъминлаган. Гарчанд у ҳикояларнинг айримлари фантастик тарзда бўлса-да, ҳаёт ҳақиқатидан узоқ эмас, чунки «ҳар қандай фантазия тагида, албатта ҳаёт ҳақиқати мавжуд» (М. Горький).

Достондаги етти мусофир тилидан келтириладиган етти ҳикоя Алишер Навоийнинг ўз ижодий маҳсули бўлиб, унинг салафларида бундай ҳикоялар йўқ. Шу жиҳатдан ҳам улуғ шоирнинг бу достони ўз оригиналлиги билан ажралиб туради.

Келтирилган ҳикояларнинг ҳаммаси ҳам бир-биридан фарқ қилади, лекин ички мазмуни ва ғояси билан Баҳром образига бориб боғланади.

Бу ҳикояларда Навоий халқ мақолларини, ҳикматли сўзларини ўрнига қараб ишлатади ва ўз мақсадини амалга оширишга хизмат қилдиради. Айниқса, ҳикояларнинг эртак шаклида, лекин шеърий йўл билан тасвирланиши унинг бадиийлигини ва халқчиллигини оширган.

Ҳикояларнинг бирида инсоннинг инсонга нисбатан яхши муносабати, унинг вафодорлиги, ўз дўсти учун ҳеч нарсасини аямай қурбон қилиши каби олижаноб фазилатлар тараннум этилса, яна бирида инсондаги ҳийлагарлик, айёрлик, маккорлик, ёмонлик хислатлари, пул-бойлик учун ҳар қандай қабиҳ ва жирканч ишларга ҳам қўл урадиган подшо ва унинг амалдорларининг қиёфаси қаттиқ танқид қилинади.

Шу нарсани алоҳида қайд этиш кераки, Навоий ҳар бир ҳикояни келтирар экан, уни ўз замонасининг воқеа-ҳодисалари билан бевосита боғлаганлигини сезиш қийин эмас. Иккинчи ҳикоядаги заргар Зайд Заҳоб воқеаси бунинг яққол далилидир. Подшонинг хазинадаги олтинларини олиб, эвазига кумушдан қалбаки тахт ясаб берган заргарни подшо жазога тортади, лекин унинг ўрнига мансабга кўтарилган шахслар эса яна каттиқроқ ва жирканчлироқ ишларга қўл урадилар. Бу эса подшо ва унинг амалдорларининг қиёфасини очиб беради. Золим подшо ва унинг халқ бошига турли кулфатлар солиши эртакларда жуда кўп тасвирланади. Навоий эса ана шу мотивдан фойдаланиб, ўз ҳикоясида золим подшоларнинг қилмишини, уларнинг хулқ-одатларини тасвирлаб, шундайларга нисбатан Баҳромда ғазаб-нафрат уйғотмоқчи бўлади, чунки эртаклардаги бундай халқчил мотив халқнинг ўй-фикрига мос келади. Баҳромни ҳам идеал шоҳ сифатида тасвирлаш мақсадида шоир ундан ўринли фойдаланади.

Маълумки, эртакларда дўстлик, биродарлик, ҳамжиҳатлик каби инсоний фазилатлар доимо улуғланади ва бу мотивлар ажойиб, чиройли воқеа-ҳодисаларда берилади. Навоий келтирган тўртинчи ҳикояда ҳам худди шу фазилатлар ўз аксини топган. Унда Жўна ва Маврӯднинг бир-бирига дўстлиги, саҳийлиги тасвирланади. Ҳикояда айтилишича, гарчанд Жўна адолатпарвар, саҳий дўст бўлса ҳам, лекин унинг теварагини молпараст, шахсиятпараст, золим кишилар ўраб олишган. Аммо шунга қарамай, у адолат учун курашади. Ҳикояда золим ва Жоҳил Баллунинг қизи ақлли, доно ва оқила сифатида жуда яхши тасвирланади. У ўз отасининг золимлигини, қотиллигини тушуниб етади ва жабрланган кишиларга ёрдам беради, ўз севган ёри Масъудни ўлим панжасидан соғ-саломат олиб қолишга эришади. Бу эса эртаклардаги жасур, доно, вафодор, оқила ва донишманд қизларнинг худди ўзгинасидир. «Сочи узун, ақли калта» ва қўлидан ҳеч иш келмайди, деб камситиб келинган хотин-қизларнинг бундай жасоратли ва доно қилиб тасвирланиши эртаклардаги айни мотивнинг ўзидир. Навоий бундан усталик билан фойдаланиб, ўз ҳикоясининг халқчиллигини таъминлайди. Иккинчидан эса Баҳромнинг ўз севгилиси Дилоромни хўрлаши, уни қийнаб, азоб берганлигига пушаймон қилдиришга ундашга ёрдам беради. Ҳикояда зулм ва жаҳолат устидан адолат тантанаси улуғланади. Бу эса, умуман, халқ оғзаки ижоди асарлари учун хос бўлган умумий бир ҳолдир.

Достондаги олтинчи ҳикоя, айниқса диққатга сазовордир. Унда тўғрилик, софлик каби олижаноб инсоний фазилатлар эгрилик, айёрлик, ёлғончилик каби инсондаги салбий хусусиятларга зид қўйилади ва биринчисининг тантанаси улуғланади. Бу эса «Тўғри эва Эгри» номли бир неча мавжуд вариантда бўлган ўзбек халқ эртагининг айнан ўзидир. Тўғри, Алишер Навоий халқ эртакларининг сюжетини айнан келтирмайди, ундан ижодий фойдаланиб, ўз ижодий лабораториясида қайта ишлайди. Лекин эртакдаги ғоя, мақсад, мотив унга доимо ўз олдига қўйган вазифани амалга ошириш учун муҳим восита бўлиб хизмат қилади. Ҳикоядаги ростгўй, тўғри сўз ва соф виждонли Муқбилга, ёлғончи, кўнгли эгри ва виждонсиз Мудбир қарама-қарши қўйилади. Бу билан шоирнинг ёлғонга, туҳматга адолатсизликка нисбатан ғазаб-нафрати ўз аксини топганлигини кўрамиз.

Эртакларда халқ севган қаҳрамон, албатта ўз мақсадига эришади. У севган ёрини излаб қанчадан қанча жодугарларни, ялмоғиз кампирларни, ёвуз кучларни енгиб, фантастик воқеа-ҳодисалар гирдобида ўралашади, лекин кўзланган мақсадни амалга оширади. Навоийнинг «Сабъаи сайёр» достонидаги ҳикояларнинг бири ҳам худди шундай фантастик тасвирларга бой бўлиб, адолатпарвар ижобий қаҳрамон Масъуднинг ғалабаси билан якунланади. У севган ёри қўйган барча шартларни бажаради, жодугар Золчинг барча сирларини очади, мардлик, қаҳрамонлик билан ўз ниятини амалга оширади.

Навоий ҳар бир ҳикояни бошлар экан, эртаклардаги анъанавий эртак бошланмасини «бир бор экан, бир йўқ экан» жумласини ишлатади, ҳикоя ичида воқеа-ҳодисанинг ривожланишига хос мақолларни келтиради.

Демак, Навоий ижодига халқ оғзаки ижоди баракали таъсир этганлигини кўрамиз. Умуман, Навоийга халқ оғзаки ижоди икки йўл билан таъсир қилган. Биринчидан, улуғ шоир салафларининг асарлари орқали бўлса, иккинчидан бевосита ўз халқининг энг илғор кишиси сифатида ўз фольклорини ўрганди, унга ҳавас билан қаради. У ўзининг машҳур «Хамса»сидаги бу достонида эса халқ эртакларининг сюжетидан, унинг мотивларидан, халқ мақолларидан ижодий фойдаланди. Навоийнинг халқ орасида кўп бўлиши, халқ ҳаёти билан яқин алоқада бўлиши, унинг халқ оғзаки ижоди дурдоналарини кўп билиши ва ундан ўз асарларида самарали фойдаланиши улуғ санъаткор ижодининг яна бир муҳим хусусияти бўлиб, бу ўрганиш ва текширишга лойиқдир.

Т. АШУРОВ,

А. С. Пушкин номли Тил ва адабиёт институтининг илмий ходими, филология фанлари кандидати.

СПОРТ ЯНГИЛИКЛАРИ

✦ «Политотдел» колхози футболчилари навбатдаги тур мусобақасини Фрунзеда ўтказдилар. Учрашувнинг бошларида колхоз ҳужумчиси В. Шиманович ҳисобни очди. Танаффусгача «Олға» ҳимоячиси жавоб тўпи урди. «Политотдел» футболчилари 1:1 ҳисобини аранг сақлаб қолдилар. Чунки иккинчи бўлимда уларнинг ҳужумчиси Л. Михайлов қўполлик қилганлиги учун майдондан чиқариб юборилган эди.

Кетма-кет бой берилган икки очко ҳамшаҳарларимизнинг пешқадамлик мавқеини бирмунча бўшаштириб қўйди. Ҳозир «Политотдел» колхози командаси 15 ўйиндан 20 очкога эга.

Фарғонанинг «Нефтяник» командаси «Помир» футболчиларини қабул қилиб, 2:0 ҳисобида ғалабага эришди. Шу группадаги бошқа учрашув натижалари қуйидагича: СКА (Новосибирск) — «Томлес» (Томск) — 1:3; СКА (Хабаровск) — «Аэрофлот» (Иркутск) 1:0; СКА (Чита) — «Рассвет» (Красноярск) — 1:0; «Луч» (Владивосток) — «Селенга» (Улан-Уде) — 2:0.

✦ Ўтган шанба куни Андижонда футбол бўйича халқаро ўртоқлик учрашуви бўлди. Ўзбекистон терма командаси Совет Иттифоқига меҳмон бўлиб келган Франциянинг «Юрель Дюбуа» командасини қабул қилди. Пўлат Мусахўжаев урган ягона тўп ўйинни ўзбек футболчилари фойдасига ҳал қилди.

✦ ЕВРОПА бўйлаб сафар қилаётган Бразилия терма командаси ўтган якшанба куни Братиславада Чехословакия миллий терма командаси футболчилари билан халқаро ўртоқлик учрашуви ўтказди. Бразилияликлар бу ўйинда 2:3 ҳисобида мағлубиятга учрадилар. Чехословакия командасидан учала тўпни Адамец, меҳмонлар томонидан эса Нотаљ ва Альберто киритдилар.

✦ НЬЮ-ЙОРК. Бу ерда бошланган халқаро футбол турнирида Бразилиянинг «Сантос» командаси Италиянинг «Наполи» футболчиларини 4:2 ҳисобида ютди. 3 та тўпни Тониньо (шундан иккитасини 11 метрдан) ва биттасини Пеле киритди. Италияликлардан эса Альтафини 2 марта муваффақиятга эришди.

✦ СОВЕТ ГРОССМЕЙСТЕРЛАРИ М. Тайманов ва Е. Васюков Исландия пойтахти Рейкьявик шаҳрида тамом бўлган катта халқаро шахмат турнирида биринчи-иккинчи ўринни бўлишиб олдилар. Уларнинг ҳар бири турнирда битта ҳам мағлубиятга учрамай, 10,5 очко тўплашди. Учинчи ўринни Исландия гроссмейстери Ф. Олафссон эгаллади.

ТОШКЕНТ ҳайвонот боғида биринчи марта каракал (саҳро силовсини)дан иккита насл олинди. Ҳайвонот боғи директорининг ўринбосари В. И. Зинин: — бу ҳодиса жуда кам учрайдиган воқеадир, деди. Суратда: каракал ўз болалари билан.

Р. Шамсуддинов фотоси (ЎзТАГ).

ҲАММА ХУРСАНД

— Ўғлим, мана бу дорингдан борми? — илтимос қилди нуроний кампир, қўлидаги қоғозни Дархон акага кўрсатаркан.

— Бироз ўтириб, дам олиб туринг, тезда тайёрлаб бераман.

— Умрингдан барака топ., ўғлим! — Кампир ўриндиққа ўтириб янги дорихона биносини томоша қила бошлади.

Ҳа, онахоннинг бинога кўз югуртирганича бор. Благовещенское қишлоғида яқин-яқингача биронта тузукроқ дорихона йўқ эди. У ерда яшовчи аҳоли дори қидириб район маркази ёки Солдатское қишлоғига борарди. Қишлоқда жойлашган кичик дорихона пункти аҳоли талабини тўла қондира олмасди.

— Сизни қишлоқда очилган дорихонага юборамиз, фикрингиз қандай ўртоқ Дарҳон Мухатов, — деди бир куни район дорихоналар бошқарувчиси С. Ғозиев.

— Майли, халққа хизмат қилсам бўлгани.

Дорихона қурилишига Свердлов номли колхоз, колхозлараро қурилиш ташкилоти яқиндан ёрдам берди.

Қишлоқ дорихонаси колхознинг марказий касалхонасига ҳамда қўшни колхозларга хизмат кўрсатади. Фармацевтика инстититини тугатган доришунос Дархон ака Мухатовдан барча аҳоли мамнун.

Х. АҲМЕДОВ,

Оққўрғон райони.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 — Кўрсатишлар программаси.

Рус тилида: 18.00 — Телеянгиликлар, 18.10 — «Пионер ракетаси» (телеочерк), 18.30 — Кучланиш коэффициенти (ҳужжатли фильм) 18.50 — Кино янгиликлари, 20.00 — Кўрсатишлар программаси.

Ўзбек тилида: 20.05 — Телеянгиликлар, 20.15 — Ярим аср йилномаси. 1941 йил (ҳужжатли фильм), 21.05 — Шаҳримиз кўркам ва озода бўлсин!, 21.20 — Ўзбек кино усталари. М. Ёқубова.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Рус тилида: 18.00 — Ўқув эшиттиришлари программаси. Математика. 19.00 — Физика.

20.00 дан — Москва кўрсатади.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — Китоб бизнинг дўстимиз (ўқувчилар учун), 20.20 — Мальва Ватанида (ҳужжатли фильм), 21.35 — Икки Феодор (бадиий фильм).

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 26/VI да Кимга тўй, Кимга аза.

КИНО

Тилсим девор — ДРУЖБА» (жуфт соатларда) «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 10, кундуз 4 ва кеч 9.45 минутда).

Қўшнилар — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Жасозис қотиллик — «ДРУЖБА» (тоқ соатларда), «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Саргузашт қидирувчилар — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

Ҳиндлар суянчиғи — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Сангам (1-2-3 серия) — САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11, кундуз 4 ва кеч 8 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 9 ва 10.40 минутда бошланади)

Сиртаки — НАВОИЙ номли.

Тоғдаги янкама-янка олишув — «ФЕСТИВАЛЬ».

Жазосиз қотиллик — «ХИВА».

ТОШКЕНТ ШАҲАР КИРОВ НОМЛИ 3-НОН ЗАВОДИГА

нон ёпувчилар, паркашлар, хамиргирлар, обрезгар, нон тахловчилар, нон ва ун ортувчи юкчилар, 3, 4, 5 разрядли токарь ва электр-пайвандчилар, электромонтёрлар, ҳамда қурувчи ишчилар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Байнал-минал кўчаси, 16-уй, кадрлар бўлими (2, 3, 6, 7 троллейбуслар, 12, 14, 27, 29а, 30, 33а, 48, 51 автобусларнинг «Беруний майдони» бекати). Телефон 4-26-51, 4-30-79.

ЎРТА ОСИЁ ТЕМИР ЙЎЛИНИНГ ТОШКЕНТ БЎЛИМИГА

тепловоз ва бошқа ҳаракатдаги составларни Тошкент ҳамда Ховас деполарида тузатиш бўйича слесарлар

КЕРАК

Ҳоҳловчиларга яхши жиҳозланган ётоқхона берилади.

Ишга қабул қилинганлар 5-ойлик тепловоз машинисти ёрдамчилари тайёрлайдиган курсга кириб ўқишлари мумкин, кейинчалик машинистлар тайёрлайдиган курсга киришлари мумкин.

Ҳар йили темир йўлчиларга ўзига ва оила аъзоларига темир йўл тармоқларининг ҳаммасида юриш учун бепул билетлар берилади, оилалиларга Ўрта Осиё темир йўлларида юриш учун қўшимча иккинчи билет берилади.

Шаҳар ташқарисида яшовчиларга турар жойидан иш жойига келиш учун билетлар берилади.

Янги ўқув йилида транспорт институтларига ва техникумларига кирувчилар учун тайёрлов курслари ташкил қилинган.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар Салар булоғи кўчаси, 6-уй, кадрлар бўлими. Телефонлар: В-92-33-03, В-92-44-69.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентского обкома КП Узбекистана, областного Совета депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — В35212, Редактор ўринбосарлари — В35885, В36232, Масъул секретарь — В34808, Пропаганда, адабиёт ва санъат бўлимлари — В31936, Саноат, транспорт ва қурилиш бўлими — В33786, Партия турмуши, Ахборот ва спорт бўлимлари — В35811, Қишлоқ хўжалиги, фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлимлари — В39050, Совет қурилиши, маиший хизмат ва шаҳар хўжалиги бўлими — В38761, Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — В34048, Эълонлар бўлими — В38142, Коммутатор — В30249 дан В30258 гача.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 08542. ИНДЕКС — 64697. №—1890.